

Nr 9.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1951/52 under postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkt 1, s. 1—12 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1951) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden, väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond samt väginvesteringar.

I 1950 års statsverksproposition uppskattades investeringsutgifterna budgetåret 1949/50 för här ifrågakarande ändamål till 583,5 miljoner kronor. Utgifternas fördelning på kapitalfonderna och väginvesteringar framgår av följande sammanställning (belopp i miljoner kronor):

	1949/50	
	Beräkn.	Utfall
Kommunikationsverkens kapitalfonder	483,5	441,8
Väginvesteringar	100,0	85,9
	<hr/>	<hr/>
Summa	583,5	527,7

De faktiska utgifterna understego sålunda de beräknade med ca 56 miljoner kronor. Departementschefen framhåller emellertid, att på grund av rent finansiella förhållanden investeringsanslagen budgetåret 1949/50 belastats med ca 14 miljoner kronor för lågt belopp, vilket förskjutits till innevarande budgetår. Om man beaktar detta förhållande, har investeringsverksamheten budgetåret 1949/50 medfört en sammanlagd medelsförbrukning av ca 542 miljoner kronor. Skillnaden mellan beräknade och verkliga investeringar uppgår till ca 42 miljoner kronor, vilket huvudsakligen förklaras av att statens järnvägars, statens vattenfallsverks och vägväsendets investeringar utgifter överskattats med respektive ca 12, 9 och 14 miljoner kronor.

En jämförelse mellan beräkningarna i 1950 års statsverksproposition (Beräkn. I) av investeringsutgifterna *budgetåret 1950/51* och en i december

1950 verkställd reviderad beräkning (Beräkn. II) visar följande tal i miljoner kronor.

	1950/51	
	Beräkn. I	Beräkn. II
Kommunikationsverkens kapitalfonder	483,0	508,0
Väginvesteringar	110,0	110,0
	<hr/>	
Summa	593,0	618,0

På grund av omläggning av materielredovisningen inom telegrafverkets fond och den förutnämnda rent finansiella förskjutningen av belastningen å vissa investeringsanslag kan dock enligt departementschefen den verkliga investeringsvolymen inom kommunikationsverkens kapitalfonder beräknas stanna vid ca (508 — 7 — 14) 487 miljoner kronor och totalsumman vid 597 miljoner kronor. Sistnämnda belopp överstiger med ett jämförelsevis ringa belopp det sammanlagda högsta belopp, 593 miljoner kronor, som Kungl. Maj:t ursprungligen bemyndigat vederbörande verksstyrelser att förbruka under budgetåret och som redovisats i förra årets statsverksproposition. Erforderliga höjningar av investeringsramarna för vissa verk anses böra medgivas, så att den sammanlagda medelsförbrukningen kan anpassas till den nu beräknade. Vissa sådana beslut ha enligt departementschefen redan fattats.

För budgetåret 1951/52 ha verksstyrelserna, under förutsättning av att de framlagda anslagsäskandena bifallas, beräknat investeringsutgifterna under kapitalfonderna till 588 miljoner kronor samt väginvesteringarna till ca 152 miljoner kronor. För nästa budgetår äska verken anslag å sammanlagt 533 145 100 kronor under kapitalfonderna och 154 500 000 kronor under väginvesteringar.

I fråga om investeringsplanen för nästa budgetår anför departementschefen bland annat följande.

Investeringsplanen för nästa budgetår slutar på 598 miljoner kronor, vilket nominellt innebär en minskning med 20 miljoner kronor jämfört med innevarande budgetår. Om hänsyn togs till de finansiella överföringarna innebär däremot förslaget en oförändrad ram för investeringsverksamheten. Då kostnadsberäkningarna grunda sig på prisläget hösten 1950, vilket uppskattats ligga omkring 2 % över prisläget vid motsvarande tid 1949, föreligger i själva verket en volymmässig minskning av ramen med ca 2 %.

Vid uppgörandet av investeringsplanen för nästa budgetår har hänsyn ej tagits till eventuella ytterligare pris- eller lönestegringar. I den mån sådana inträffa torde frågan om en höjning av de för varje verk beräknade maximitbeloppen få, efter framställning från verksstyrelsernas sida, upptagas till prövning i god tid före budgetårsskiftet under beaktande av då rådande ekonomiska förhållanden. För att möjliggöra en dylik höjning ha investeringsanslagen för nästa budgetår tillmätts med viss marginal för mötande av sådana kostnadsstegringar. Anslagen ha dock icke i något fall i anledning härav ökat utöver verkens äskanden.

Beträffande den närmare innebörden av de olika verkens och departementschefens förslag i fråga om verkens investeringsverksamhet samt me-

delsbehov och medelsförbrukning för budgetåret 1951/52 i förhållande till innevarande budgetår torde få hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 4—11) och till efterföljande tablå. Anslagsbeloppen för budgetåret 1950/51 inkludera å tilläggsstat anvisade eller äskade belopp.

	Investerings- utgifter 1949/50	Av verken planerade investerings- utgifter		Av dep- chefen be- räknade in- vesterings- utgifter		Reser- vation- er den 30/6 1950	An- slag 1950 /51	För- slag 1951 /52	Beräk- nade reserva- tioner den 30/6 1952
		1950 /51	1951 /52	1950 /51	1951 /52				
Postverket	4·8	7·2	10·6	8·0	8·0	8·7	3·8	5·0	1·0
Telegrafverket.....	140·0	154·8	215·4	155·0	155·0	28·7	140·0	171·5	30·2
Statens järnvägar ¹	124·3	150·7	187·8	150·0	155·0	50·7	142·8	139·4	27·9
Statens vattenfallsverk ² ...	146·3	165·0	140·0	165·0	140·0	35·3	153·0	134·1	17·4
Luftfartsverket.....	6·9	7·3	7·7	7·0	7·0	24·3	2·0	0·4	12·7
Väg- och vattenbyggnads- verkets förrådsfond	19·6	25·7	26·6	23·0	23·0	7·7	18·3	27·6	7·6
Väginvesteringar	85·9	121·6	151·8	110·0	110·0	61·7	96·5	127·2	65·4
	527·8	632·3	739·9	618·0	598·0	217·1	555·9	605·2	162·2

Slutligen framhåller departementschefen att reservationerna under budgetåret 1949/50 minskats med 88,5 miljoner kronor till 217,1 miljoner kronor per den 30 juni 1950. Anslagsanvisningen för innevarande och nästa budgetår hade därför måst ökas för att täcka medelsförbrukningen. Under innevarande budgetår skulle utöver anvisade och å tilläggsstat äskade medel förbrukas 62,1 miljoner kronor för att en förbrukning av totalt 618 miljoner kronor skulle uppnås. För nästa budgetår skulle anvisade anslag överstiga medelsförbrukningen med 7,2 miljoner kronor. Under förutsättning att de angivna medelsförbrukningarna uppnåddes under budgetåren 1950/51 och 1951/52 skulle vid utgången av sistnämnda budgetår kvarstå en sammanlagd behållning av 162,2 miljoner kronor. En anslagsbehållning av denna storleksordning vore motiverad med hänsyn till behovet av att hålla reserver å vissa anslag, vilka om förhållandena skulle göra detta möjligt eller påkallat borde kunna tagas i anspråk i ökad omfattning, samt för att möta förutsebara pris- och lönestegringar.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår, att kommunikationsverkens kapitalinvesteringar under sistförflutna budgetår, vilka i 1950 års statsverksproposition beräknades komma att uppgå till sammanlagt 483,5 miljoner kronor, i verkligheten stannat vid ett belopp av 441,8 miljoner kronor. På grund av vissa förhållanden av betalningsteknisk natur, vilka

¹ Siffrorna omfatta ej anslag och medelsförbrukning för förvärv av enskilda järnvägar.

² Siffrorna omfatta ej anslag och medelsförbrukning för kraftöverföring från Norge till Danmark.

inneburit att till budgetåret 1949/50 hänförliga kostnader kommit att belasta innevarande budgetårs anslag, bör dock sistnämnda belopp rätteligen ökas med ca 14 miljoner kronor, varför skillnaden mellan beräknade och faktiska investeringsutgifter skulle belöpa sig till ca 28 miljoner kronor. Denna skillnad sammanhänger i huvudsak med att statens järnvägars och statens vattenfallsverks investeringsutgifter överskattats med respektive 12 och 9 miljoner kronor.

Enligt nu föreliggande beräkningar väntas investeringsutgifterna under här ifrågavarande kapitalfonder komma att för innevarande budgetår stiga till ett sammanlagt belopp av 508 miljoner kronor. Därest hänsyn toges till nyssberörda förskjutning i anslagsbelastningen ävensom till viss engångs-omläggning av telegrafverkets materielkostnadsredovisning, skulle emellertid den faktiska investeringsvolymen kunna uppskattas till ca 487 miljoner kronor, vilket belopp med ca 4 miljoner kronor överstiger den medelsförbrukningsram som förutsattes i 1950 års statsverksproposition.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår ha vederbörande verksstyrelser utgått från en sammanlagd investeringsvolym av i runt tal 588 miljoner kronor. Departementschefen har emellertid, under hänvisning framför allt till rådande statsfinansiella och samhällsekonomiska läge, funnit sig böra förorda, att totalramen för kommunikationsverkens kapitalinvesteringar begränsas till 488 miljoner kronor eller ungefär samma belopp som för innevarande budgetår. Då kostnadsberäkningarna grunda sig på prisläget hösten 1950, vilket uppskattats ligga omkring 2 procent över prisläget vid samma tid år 1949, skulle dock — vid bifall till Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag — den totala investeringsvolymen komma att minska i motsvarande mån. Vidare bör uppmärksammas, att vid uppgörandet av investeringsplanen för nästa budgetår hänsyn ej tagits till de pris- och lönestegringar som därefter inträffat eller kunna komma att inträffa. I statsverkspropositionen har emellertid förutsatts, att frågan om en höjning av de för varje verk beräknade maximibeloppen skall upptagas till prövning i god tid före budgetårsskiftet under beaktande av då rådande ekonomiska förhållanden. För att möjliggöra en sådan av kostnadsstegringar betingad höjning ha investeringsanslagen för nästa budgetår tillmätts med viss marginal.

Vid upprepade tillfällen har från utskottets sida understrukits den stora betydelse ett väl utvecklat kommunikationsväsende äger ur såväl ekonomisk som social synpunkt. Utskottet finner det därför beklagligt, att utrymmet för kommunikationsverkens kapitalinvesteringar under nästa budgetår blivit så begränsat, att den totala investeringsvolymen icke skulle komma att uppnå ens den nivå som förutsatts för innevarande budgetår. Visserligen har, på grund av att den programenliga utbyggnaden av vattenkraften väntas kräva minskade kapitalutgifter under nästa budgetår, en viss höjning av medelsförbrukningsramen för andra investeringsändamål befunnits möjlig; mot bakgrunden av de av vederbörande verksstyrelser redovisade utgiftsbehoven framstår dock denna höjning som skäligen blygsam. Icke

minst för statens järnvägars vidkommande är läget ägnat att i skilda avseenden ingiva bekymmer. Utskottet är också fullt medvetet om att en stegring av kommunikationsverkens investeringsverksamhet skulle vara ur flera synpunkter önskvärd. Då emellertid skälen för en investeringsbegränsande politik i den nu aktuella situationen fått ökad tyngd, har utskottet ansett sig böra tillstyrka det av departementschefen framlagda förslaget till investeringsplan för kommunikationsverken.

Med hänsyn till de många ovissa faktorer som sammanhånga med den nuvarande löne- och prisutvecklingen ligger det i sakens natur, att förevarande investeringsplan i viss mån måste betraktas som allenast preliminär. Såsom ovan berörts har departementschefen också förutskickat, att en jämkning uppåt av de för varje verk beräknade maximibeloppen skall kunna ske, i den mån förändringar i kostnadsläget därtill giva anledning. Enligt utskottets mening bör i detta sammanhang jämväl prövas, huruvida förutsättningar må befinnas föreligga för en sådan höjning av medelsförbrukningsramen, att den totala investeringsvolymen bringas upp till en nivå som reellt motsvarar den för innevarande budgetår fastställda.

Av statsverkspropositionen framgår att för genomförande av det av departementschefen förordade investeringsprogrammet erfordras anslag å sammanlagt 478 miljoner kronor, varav 5 miljoner kronor avse postverkets fond, 171,5 miljoner kronor telegrafverkets fond, 139,4 miljoner kronor statens järnvägars fond, 134,1 miljoner kronor vattenfallsverkets fond, 0,4 miljon kronor luftfartsfonden samt 27,6 miljoner kronor väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Beträffande de motionsvis gjorda yrkandena om olika jämkningar av de äskade anslagsbeloppen får utskottet hänvisa till vad utskottet kommer att anföra under respektive punkter i det följande. I detta sammanhang vill utskottet slutligen erinra om att, under förutsättning av att den i statsverkspropositionen angivna medelsförbrukningen uppnås under budgetåren 1950/51 och 1951/52, vid utgången av sistnämnda budgetår en sammanlagd anslagsbehållning av drygt 162 miljoner kronor beräknas uppstå, varför budgettekniska möjligheter sålunda skulle föreligga att tillgodose de stegrade anslagskrav som det nya kostnadsläget kan komma att ställa.

Till frågan om väginvesteringarna återkommer utskottet i samband med behandlingen av anslagsäskandena under sjätte huvudtiteln.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan anført.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

2:o) Posthus m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 13—16) föreslagit riksdagen att till Posthus m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanlag av 2 000 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för ettvarvt av budgetåren 1949/50 och 1950/51 anvisats ett anslag av 1 000 kronor. Den 1 juli 1950 stod ett belopp av 5,0 miljoner kronor till förfogande å anslaget. Medelsförbrukningen under budgetåret 1949/50 uppgick till 1,6 miljoner kronor.

Generalpoststyrelsen uppskattar medelsförbrukningen under budgetåret 1951/52 till ca 5,5 miljoner kronor. Då en anslagsbehållning av 2,1 miljoner kronor beräknas föreligga vid utgången av innevarande budgetår, hemställer styrelsen om ett anslag av 3,4 miljoner för nästa budgetår.

I postverkets nybyggnadsprogram för de närmaste åren ingå i första hand följande byggnadsföretag:

F ö r e t a g	Beräknad byggnads-kostnad	Beräknat belopp för 1951/52
Posthus i Skellefteå	1 300 000	900 000
Tillbyggnad av posthuset i Uddevalla ¹	370 000	270 000
Posthus i Eskilstuna	2 500 000	1 400 000
Ombyggnad inom centralposthuset i Stockholm ..	1 100 000	500 000
Posthus i Vetlanda	875 000	775 000
» » Luleå	1 950 000	50 000
» » Ängelholm	560 000	55 000
» » Landskrona	1 610 000	375 000
» » Västerås	2 650 000	200 000
» » Kålltorp, Göteborg	1 500 000	300 000
» » Nässjö	1 750 000	100 000
» » Sundsvall	3 000 000	525 000
	Summa kronor 19 165 000	5 450 000

Av nu nämnda företag beräknas posthusen i Skellefteå, Eskilstuna och Vetlanda, tillbyggnaden av posthuset i Uddevalla samt ombyggnaden av centralposthuset i Stockholm kunna igångsättas under budgetåret 1950/51. I sammanställningen upptagna företag ha samtliga utom posthusen i Göteborg, Nässjö och Sundsvall tidigare anmälts för riksdagen.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 14—16).

Departementschefen har intet att erinra mot att byggnadsprogrammet utvidgas med nya posthus i Göteborg, Nässjö och Sundsvall men anser att frå-

¹ För telegrafverkets räkning.

gan, vilket av två föreliggande alternativa byggnadsförslag som bör läggas till grund för det nya posthuset i Sundsvall, bör underställas riksdagen, sedan generalpoststyrelsen förebragt utredning i ämnet jämte erforderliga räntabilitetskalkyler.

Departementschefen anför vidare följande.

I detta sammanhang vill jag erinra om att byggnadskvoten för byggande av posthus från och med år 1950 höjts från 2 till 3 miljoner kronor. Generalpoststyrelsen har emellertid vid sin beräkning av medelsförbrukningen under nästa budgetår förutsatt, att en ytterligare ökad byggnadskvot skulle medgivnas för posthusbyggande. Styrelsen har beräknat, att medelsförbrukningen under anslaget till Posthus m. m. skulle stiga från 1,6 respektive 2,8 miljoner kronor för vardera av budgetåren 1949/50 och 1950/51 till ca 5,5 miljoner kronor budgetåret 1951/52, och har hemställt, att 3,4 miljoner kronor anvisas för ändamålet. En ytterligare ökning av investeringsverksamheten för posthusbyggen torde dock under rådande förhållanden icke bli av sådan storleksordning att den av styrelsen beräknade medelsförbrukningen å anslaget uppnås. Den vid utgången av innevarande budgetår beräknade behållningen å anslaget om ca 2,1 miljoner kronor torde emellertid icke räcka till för dessa investeringsutgifter under nästa budgetår. Jag vill därför förorda att ytterligare 2 miljoner kronor anvisas till byggande av posthus m. m. under nästa budgetår.

Utskottet. I likhet med departementschefen anser sig utskottet böra tillstyrka, att postverkets byggnadsprogram utökas med de föreslagna nya posthusen i Göteborg, Nässjö och Sundsvall, dock att definitivt beslut rörande den planerade nybyggnaden i sistnämnda stad fattas först sedan generalpoststyrelsen inkommit med ytterligare utredning i ärendet. Under erinran jämväl att byggnadskvoten för byggande av posthus fr. o. m. år 1950 höjts från 2 till 3 miljoner kronor, vilket i någon mån torde komma att minska den rådande eftersläpningen på förevarande område, får utskottet hemställa, att riksdagen må till *Posthus m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

3:o) **Anskaffning av automobiler m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 16 och 17), som huvudsakligen avser anskaffning för ersättningsändamål, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anskaffning av automobiler m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

4:o) **Postverkets diligenstrafik.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 17 och 18) föreslagit riksdagen att under rubriken Postverkets diligenstrafik för budgetåret 1951/52 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 2 600 000 kronor.

För innevarande budgetår har anvisats 200 000 kronor till garagebyggnader m. m., 200 000 kronor till anskaffning av bilmateriel för diligenströrelsen och 250 000 kronor till förvärv av billinjer.

Generalpoststyrelsen har för nästa budgetår äskat 300 000 kronor till garagebyggnader m. m., 1 800 000 kronor till anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen och 500 000 kronor till förvärv av billinjer.

Beträffande medelsbehovet för förvärv av billinjer har generalpoststyrelsen meddelat, att preliminära överenskommelser träffats rörande förvärv av linjetrafikföretag till ett sammanlagt belopp av 190 000 kronor och att förberedande undersökningar pågå om förvärv av billinjer för ytterligare 900 000 kronor. Emellertid beräknades icke samtliga vara avslutade före utgången av budgetåret 1951/52. Det vore emellertid svårt att bedöma i vilken omfattning ytterligare erbjudanden om överlåtelse av trafikrättigheter vore att emotse. Styrelsen ansåge dock, att medelsförbrukningen för innevarande och nästa budgetår kunde beräknas till ca 1 000 000 kronor. Anslagsbehovet för budgetåret 1951/52 kunde, såvitt nu kunde förutses, begränsas till 500 000 kronor.

Departementschefen har intet haft att erinra mot generalpoststyrelsens förslag. Det i 1950 års statsverksproposition omnämnda, av statens sakrevision framlagda förslaget om överflyttning av postverkets diligenstrafik till statens järnvägar, vilket förutsatte vissa medelsöverföringar i statsbokföringen mellan postverkets och statens järnvägars fonder, hade ännu ej kunnat förverkligas.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av herr *Nolin m. fl.* (II: 351) har, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 500 000 kronor till förvärv av billinjer för postverket.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 252.

Utskottet. Enligt vad utskottet under hand erfarit beräknas de för innevarande budgetår disponibla medlen till förvärv av billinjer vara i stort sett förbrukade i och med budgetårets utgång. I detta sammanhang torde vidare böra framhållas, att dessa förvärv måste betraktas som ett betydelsefullt led i postverkets strävanden att förbättra mera avlägsna landsdelars postala förhållanden. I icke ringa utsträckning är det här fråga om övertagande av rena ödebygdslinjer, vilka på grund av ett svagt trafikunderlag endast med stora svårigheter kunna upprätthållas i enskild regi. Därest, såsom i motionerna I: 252 och II: 351 föreslagits, medel för nu berörda ändamål icke skulle ställas till generalpoststyrelsens förfogande jämväl för nästa budgetår, komme sålunda styrelsens möjligheter att fullfölja arbetet med den standardhöjning på förevarande område, varom riksdagen vid flera tillfällen uttalat önskemål, att starkt försvåras.

Av nu anförda skäl anser sig utskottet böra tillstyrka, att anslaget till förvärv av billinjer anvisas med av Kungl. Maj:t föreslaget belopp. Ej heller mot övriga medelsäskanden under förevarande anslagsgrupp har utskottet funnit anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Garagebyggnader m. m.* 300 000 kronor,

b) *Anskaffning av bilmateriel för dil-*

gensrörelsen 1 800 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 252 och II: 351, i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Telegrafverket.

5:o) Utvecklingen av telegrafverkets rörelse. I statsrådsprotokollet har (punkt 5, s. 19—27) lämnats en redogörelse för utvecklingen av telegrafverkets rörelse.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1950 lämnat följande uppgifter rörande utvecklingen av telegrafverkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater och radiolicenser samt taxerade samtal och telegram, under tiden fr. o. m. år 1943. Uppgifterna för år 1950 äro därvid beräknade med ledning av utvecklingen under tiden januari—september.

År	Telefonapparater			Radiolicenser		
	Antal vid årets slut	ökning absolut	i %	antal vid årets slut	ökning absolut	i %
1943	1 071 400	56 100	5,5	1 709 000	80 900	5,0
1944	1 146 000	74 600	7,0	1 784 200	75 200	4,4
1945	1 221 100	75 100	6,6	1 839 900	55 700	3,1
1946	1 314 100	93 000	7,6	1 895 300	55 400	3,0
1947	1 425 500	111 400	8,5	1 959 300	64 000	3,4
1948	1 505 800	80 300	5,6	2 025 100	65 800	3,4
1949	1 591 500	85 700	5,7	2 095 500	70 400	3,5
1950	1 682 500	91 000	5,7	2 151 500	56 000	2,7

År	Taxerade rikssamtal		Taxerade telegram	
	antal	ökning i %	antal	ökning i %
1943	79 255 000	5,8	5 910 000	8,7
1944	84 845 000	7,1	6 379 000	7,9
1945	88 106 000	3,8	7 279 000	14,1
1946	95 331 000	8,2	8 274 000	13,7
1947	99 352 000	4,2	8 263 000	— 0,1
1948	103 781 000	4,5	8 254 000	— 0,1
1949	109 367 000	5,4	8 384 000	1,6
1950	115 500 000	5,6	8 650 000	3,2

I anslutning härtill erinrar styrelsen beträffande ö k n i n g e n a v a n t a l e t a b o n n e m a n g att i 1950 års statsverksproposition förutsatts, att de för budgetåret 1950/51 tillgängliga anslagsmedlen skulle medgiva en ökning av antalet apparater med 70 000 å 75 000. Ökningen under kalenderåret 1950 beräknas nu till cirka 91 000 apparater. För budgetåret 1949/50 uppgick ökningen till 88 000 apparater och för budgetåret 1950/51 torde man kunna räkna med ungefär samma ökning av apparatantalet som under kalenderåret 1950 eller drygt 90 000 apparater. Anledningen till att ökningen sålunda har kommit att överstiga den förut beräknade är dels att redan utförda nätarbeten och utvidgningar av stationer ha visat sig medgiva inkoppling av ett större antal abonnenter än beräknat och dels att styrelsen i stor utsträckning kunnat förmå abonnenter att sinsemellan dela samma ledning till stationen. För budgetåret 1951/52 har styrelsen i sina anslagsäskanden och med hänsyn tagen till den befintliga arbetsstyrkan räknat med en ökning av 90 000 å 95 000 apparater.

Antalet väntande abonnenter har ändock, enligt styrelsen, ej kunnat nämnvärt nedbringas jämfört med år 1949. Alltjämt måste antalet abonnenter, som få vänta minst tre månader, sålunda få anses vara oskäligt stort (18 200 den 1 oktober 1950 samt 19 400 vid samma tidpunkt 1949). Man måste också, fortsätter styrelsen, taga hänsyn till att även förut befintliga abonnenter, som på grund av flyttning begära att få sin telefon uppsatt vid annan station, drabbas av nuvarande svårigheter och kunna få vänta lika länge som nya abonnenter på att återfå sin telefon. Hela antalet abonnenter, som icke kunna få telefon installerad och inkopplad vid av dem önskad tidpunkt, uppskattas av styrelsen till cirka 40 000.

Telegrafstyrelsen erinrar i fråga om a n l ä g g n i n g s v e r k s a m h e t e n s u t v e c k l i n g, att styrelsen vid upprepade tillfällen haft anledning framhålla de svårigheter, som ha uppkommit därigenom, att investeringsverksamheten vid telegrafverket icke har kunnat hålla jämna steg med abonnent- och trafikökningen efter kriget. Såsom styrelsen framhöll i sin petitaskrivelse hösten 1949, möta icke längre ur materiel- eller produktionsynpunkt några svårigheter att avsevärt öka anläggningsverksamheten. Nuvarande svårigheter att taga emot nya abonnenter och avveckla trafiken på ett tillfredsställande sätt bero på den allmänna investeringsbegränsningen. Vid bedömandet av styrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1951/52 måste hänsyn också tagas till att det uppdämda behovet av nyanläggningar blivit allt större. I den mån anläggningsarbeten måste skjutas på framtiden, leder detta också, på grund av den i stort sett oavbrutet pågående ökningen av avlöningarna, till att kostnaderna komma att bli större än de för närvarande äro.

Telegrafstyrelsen understryker i detta sammanhang, att de kostnader, som nedläggas på den pågående automatiseringen av telefontrafiken, utöver den standardförbättring som automatiseringen innebär, utgöra en ur ekonomiska synpunkter mycket fördelaktig kapitalplacering. Därtill kommer, att eftersom avlöningarna i framtiden säkerligen komma att bli högre än nu, också

det ekonomiska resultatet av redan utförda automatiseringar blir allt gynnsammare. Automatiseringen medför stora vinster, vilka bli särskilt betydande, sedan automatisering av lokal- och landstrafiken skapat förutsättningar för automatisering även av rikstrafik.

På grundval av det nu anförda har telegrafstyrelsen framlagt sina äskanden å riksstaten för nästa budgetår. Å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår har styrelsen äskat medel till rörelsekapital för telegrafverket. En sammanställning av de för budgetåren 1948/49—1950/51 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för nästa budgetår äskade anslagen under telegrafverkets fond visar följande siffror.

	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52
		Tusental kronor		
Telefonstations- och förrådsbyggnader m. m.	1 810	3 200	2	7 775
Telefon- och telegrafanläggningar	105 790	112 000	133 000	184 900
Radioanläggningar.....	1 640	1 800	3 800	5 855
Diverse anslag.....	3 700	5 300	3 201	6 495
			10 000 ¹	
Summa	112 940	122 300	150 003	205 025

De för nästa budgetår äskade anslagen till telefonstations- och förrådsbyggnader utgöra 7 550 000 kronor för telefonstationsbyggnader m. m. och 225 000 kronor för förrådsbyggnader m. m. Anslagen till telefon- och telegrafanläggningar fördela sig på Riks- och landskablar m. m. med 59 900 000 kronor, på Telefon- och telegrafstationer med 65 000 000 kronor och på Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar med 60 000 000 kronor. Av de till radioanläggningar äskade beloppen falla 300 000 på Rundradiosändare för kortvåg i Hörby, 300 000 kronor på Antennanläggning för Sundsvalls rundradiostation, 800 000 kronor på Ny rundradiostation i Östersund, 1 300 000 kronor på Ny rundradiostation i Stockholm, 300 000 kronor på Vissa rundradioanläggningar, 225 000 kronor på Inköp av tomt för radiohus i Göteborg, 2 200 000 kronor till Televisionsanläggningar och 1 055 000 kronor på Radioanläggningar för kommersiell trafik. Gruppen diverse anslag innefattar 700 000 kronor till Inköp av fastigheter, 3 295 000 kronor till Försvarsberedskap och 2 500 000 kronor såsom Telegrafverkets dispositionsanslag.

Över telegrafstyrelsens framställning ha yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* samt *statens handels- och industrikommission* (s. 22 och 23).

Departementschefen erinrar till en början följande.

I 1950 års statsverksproposition framhöll jag beträffande telegrafverkets investeringar för innevarande budgetår, att med hänsyn till att vissa prisstegringar inträtt å importerad materiel, särskilt vad gäller bly och koppar, en viss höjning av medelsförbrukningsramen för budgetåret 1950/51 syntes vara motiverad. I enlighet härmed förordade jag, att investeringsutgifterna under telegrafverkets fond nämnda budgetår skulle maximeras till 145 mil-

¹ Anvisat å tilläggsstat.

joner kronor, vilket innebar en ökning med 5 miljoner kronor i förhållande till budgetåret 1949/50. Telegrafstyrelsen har hösten 1950 anhållit, att medelsförbrukningsramen budgetåret 1950/51 måtte höjas med 10 till 155 miljoner kronor. Av höjningen bero 7 miljoner kronor på viss omläggning av telegrafverkets materielredovisning. Genom beslut den 3 november 1950 har Kungl. Maj:t bifallit telegrafstyrelsens framställning.

Beträffande telegrafstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår anför departementschefen följande.

Telegrafstyrelsen har i sina *petita* ansett erforderligt, att sammanlagt ca 205 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår. Styrelsen har därvid räknat med en medelsförbrukning nästa budgetår av 215 miljoner kronor, d. v. s. en ökning med 60 miljoner kronor i förhållande till innevarande budgetår. Denna medelsförbrukning överensstämmer i stort sett med den prognos för telegrafverkets investeringsbehov, som styrelsen framlade i november 1949.

Även om det ur företagsekonomisk synpunkt kan vara fördelaktigt att genomföra telegrafverkets investeringsprogram i den utsträckning telegrafstyrelsen föreslagit, torde detta under nuvarande förhållanden icke kunna ske i den takt styrelsen avsett. Erinras må, att telegrafverkets investeringar till största delen utgöras av materiel- och industribeställningar. En så avsevärd ökning av telegrafstyrelsens investeringsverksamhet, som styrelsens förslag innebär, är icke önskvärd med hänsyn till de allmänna strävandena att begränsa investeringarna. Arbetsmarknadsstyrelsen har sålunda med hänsyn till rådande brist på arbetskraft tillrätt viss återhållsamhet med statliga investeringar över huvud och har förordat, att sysselsättningsnivån i telegrafverkets egna arbeten inklusive industri bibehålles vid i stort sett den nivå, som kan väntas bli uppnådd under innevarande budgetår. Jag anser dock, att någon ökning av investeringsverksamheten bör medgivas, och förordar, att medelsförbrukningen för nästa budgetår maximeras till nominellt samma belopp, som fastställts för budgetåret 1950/51 eller 155 miljoner kronor, vilket innebär en reell ökning med ca 7 miljoner kronor. Jag har därvid, såsom jag senare i dag kommer att redogöra för, icke räknat med medelsanvisning å kapitalbudgeten för nästa budgetår till televisionsanläggningar.

I sina *petita* för nästa budgetår har telegrafstyrelsen räknat med en ökning av antalet telefonapparater med 90 000—95 000 och har med hänsyn härtill hemställt om anvisande av anslag för ändamålet med 60 miljoner kronor till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Vidare har styrelsen äskat 65 miljoner kronor till telefon- och telegrafstationer och 59,9 miljoner kronor till riks- och landskablar m. m. Den av mig förordade begränsningen av telegrafverkets investeringsutgifter nästa budgetår har till följd, att medelsförbrukningen nämnda budgetår å ifrågasvarande tre anslag synes böra bestämmas till väsentligt lägre belopp än styrelsen räknat med.

Efter överläggningar med telegrafstyrelsen, vilka skett med utgångspunkt från att den sammanlagda medelsförbrukningen å investeringsanslagen under telegrafverkets fond skall begränsas till 155 miljoner kronor, har följande avvägning mellan de tre största grupperna av investeringar framkommit.

Den fortgående trafikökningen ställer stora krav på att investeringsverksamheten i riks- och landskablar m. m. stegas. Risken för ytterligare ledningsras har bl. a. gjort önskvärdt, att kablfieringsarbetet ökas utöver den omfattning det beräknas få innevarande budgetår. Jag föreslår därför, att medelsförbrukningen för riks- och landskablar nästa budgetår höjes till ca

40 miljoner kronor mot ca 32 miljoner kronor innevarande budgetår. Telegrafverkets investeringsverksamhet i telefon- och telegrafstationer bör nästa budgetår inriktas på en nivå av 43 miljoner kronor eller ungefär samma belopp som för budgetåret 1950/51. För nya abonnentanläggningar bör medelsförbrukningen nästa budgetår utgöra ca 50 miljoner kronor.

Begränsningen av medelsförbrukningen medför, att inkopplingen av nya abonnenter nästa budgetår beräknas stanna vid 80 000—90 000. Vidare kommer automatiseringen att bedrivas i långsammare takt och kablifieringsarbetet — trots den av mig förordade ökningen — att få mindre omfattning än telegrafstyrelsen avsetl. Sålunda kommer rikskabeln Jönköping—Växjö—Ljungby att kunna påbörjas först längre fram. I anslaget till riks- och landskablar m. m. ha inräknats medel för påbörjande, i vad på telegrafverket ankommer, av en för telegrafverket och statens järnvägar gemensam kabel Riksgränsen—Kiruna. För kablifiering av sträckan Abisko—Riksgränsen böra ca 600 000 kronor beräknas.

Med hänsyn till att pris- och lönestegringar kunna förutses, böra dock anslagen till telefon- och telegrafanläggningar för nästa budgetår anvisas med 48, 51 respektive 56 miljoner kronor, varvid 7,5, 8 respektive 6 miljoner kronor böra innehållas hos Kungl. Maj:t för att i erforderlig utsträckning tagas i anspråk, då pris- och löneutvecklingen närmare kan fastställas eller då särskilda skäl i övrigt föreligga. Under punkten 9 tillstyrker jag, att för nästa budgetår anvisas 48 miljoner kronor till riks- och landskablar m. m., 51 miljoner kronor till telefon- och telegrafstationer och 56 miljoner kronor till nya abonnentanläggningar.

För telefonstations- och förrådsbyggnader har för budgetåret 1950/51 beräknats en medelsförbrukning av 9,5 miljoner kronor. För nästa budgetår har telegrafstyrelsen i sina petita räknat med en medelsförbrukning av 13,6 miljoner kronor. Med hänsyn till den av mig förordade allmänna begränsningen av telegrafverkets investeringsutgifter för nästa budgetår torde medelsförbrukningen för byggande av telefonstations- och förrådsbyggnader komma att stanna vid ungefär samma nivå som för innevarande budgetår. Jag tillstyrker, att anslaget till telefonstationsbyggnader m. m. för nästa budgetår anvisas med 6 550 000 kronor, vilket belopp är 1 000 000 kronor lägre än styrelsen äskat i petita, och anslaget till förrådsbyggnader med 225 000 kronor. Under punkterna 6 och 7 hemställer jag härom.

Jag förordar, att till inköp av fastigheter för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 600 000 kronor, vilket i förhållande till telegrafstyrelsens äskande för detta ändamål innebär en minskning med 100 000 kronor.

Telegrafstyrelsen har under gruppen radioanläggningar, televisionsanläggningar ej medräknade, äskat sammanlagt 3 655 000 kronor för nästa budgetår. Styrelsen har räknat med en medelsförbrukning för detta ändamål av ca 6,9 miljoner kronor. En begränsning med närmare 1 miljon kronor av denna medelsförbrukning synes mellertid vara ofrånkomlig inom ramen för den av mig förordade maximala medelsförbrukningen för telegrafverket under nästa budgetår. Härigenom komma vissa likvider för utländska leveranser, avsedda för rundradiostationerna i Stockholm och Östersund, att fullgöras först under budgetåret 1952/53. Jag har icke något att erinra mot att för nästa budgetår anvisas av telegrafstyrelsen äskade belopp. I enlighet med telegrafstyrelsens förslag böra medel för dessa ändamål anvisas under två särskilda kollektivanslag, förslagsvis benämnda Rundradioanläggningar respektive Radioanläggningar för kommersiell trafik. Den 30 juni 1951 förefintlig behållning å motsvarande äldre anslag torde, efter förslag av styrelsen i samråd med riksräkenskapsverket, få överföras till de nya anslagen till Rundradioanläggningar respektive Radioanläggningar för kom-

mersiell trafik. Under punkten 10 hemställer jag, att för nästa budgetår till rundradioanläggningar anvisas 2 600 000 kronor och till radioanläggningar för kommersiell trafik 1 055 000 kronor.

Jag biträder vidare telegrafstyrelsens förslag att medel till radioteknisk verksamhet för den civila luftfartens behov från och med nästa budgetår redovisas under ett anslag, som förslagsvis bör benämnas Radioanläggningar för luftfarten. Kvarstående behållning å anslaget till Markradiostationer för luftfarten och viss del av behållningen å det under luftfartsfonden upptagna anslaget till Radiofyrrar böra per den 30 juni 1951, efter framställning av telegrafstyrelsen i samråd med luftfartsstyrelsen och riksräkenskapsverket, överföras till det nya anslaget. I viss utsträckning torde de medel, som sålunda komma att överföras, avse ändamål, som för närvarande sakna omedelbar aktualitet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om ändrad disposition av dessa medel, om så skulle anses lämpligt. För nästa budgetår ha medel icke äskats under det nya anslaget till Radioanläggningar för luftfarten. Anslaget torde emellertid för nästa budgetår böra anvisas med ett formellt belopp av 1 000 kronor. Under punkten 12 gör jag hemställan härom.

Till försvarsberedskapsåtgärder vid telegrafverket har för nästa budgetår äskats ca 3,3 miljoner kronor. Den 30 juni 1950 fanns till förfogande för dessa ändamål en behållning av 3,4 miljoner kronor. Medelsförbrukningen innevarande budgetår beräknas till ca 1,7 miljon kronor. Jag anser mig böra förordna, att medelsförbrukningen för dessa ändamål nästa budgetår hålles vid samma nivå som för innevarande budgetår. Under punkten 12 hemställer jag, att 2 000 000 kronor anvisas till försvarsberedskapsåtgärder vid telegrafverket budgetåret 1951/52. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter framställning av telegrafstyrelsen, besluta angående dispositionen av anvisade medel inom ramen för det av styrelsen framlagda förslaget.

Såsom telegrafverkets dispositionsanslag har styrelsen för nästa budgetår äskat 2,5 miljoner kronor eller samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår. Med hänsyn till den åtstramning av anslagsanvisningen på övriga anslag, vilken jag nyss föreslagit, vill jag förordna att dispositionsanslaget för nästa budgetår anvisas med 3,5 miljoner kronor. Härigenom komma medel i ökad omfattning att stå till förfogande å anslaget, därest övriga anslag skulle behöva förstärkas eller i övrigt särskilda omständigheter skulle inträda, som påfordra åtgärder. Av dispositionsanslaget bör erforderligt belopp innehållas hos Kungl. Maj:t, som har att, efter framställning av telegrafstyrelsen, besluta om den framtida dispositionen av sålunda innehållna medel.

Senare i dag hemställer jag, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår anvisas 10 miljoner kronor till rörelsekapital för telegrafverket.

Slutligen har telegrafstyrelsen i sina petita för nästa budgetår äskat ett investeringsanslag av 2,2 miljoner kronor till televisionsanläggningar. Beloppet är avsett för en försöksanläggning med en bildsändare på omkring 5 kW och en ljudsändare på omkring 3 kW jämte apparatur för upptagning och överföring av program till sändarna. Styrelsen har ansett, att tidpunkten är inne för att påbörja mera ordnade televisionsförsök i Sverige och att genom försöksverksamheten underlag skulle erhållas för ett kommande ställningstagande till frågan om hur televisionsverksamheten bör organiseras på längre sikt i vårt land. Styrelsen har i sin framställning förklarat sig icke vara beredd att nu framlägga förslag om driftkostnaderna

inklusive kostnaderna för anläggningskapitalets förräntning och amortering, vilka sistnämnda enligt styrelsens uppfattning böra ske på jämförelsevis kort tid. Styrelsen har vidare framhållit, att även den viktiga frågan om programverksamheten kräver omsorgsfulla överväganden.

Innan ståndpunkt togs till frågan om formen och tiden för televisionens införande i Sverige, böra de ekonomiska förutsättningarna härför närmare utredas samt televisionens betydelse i olika avseenden klarläggas. Jag avser att framdeles hemställa om Kungl. Maj:ts bemyndigande att för ändamålet tillkalla särskilda utredningsmän. Om utredningsarbetet skulle kräva, att särskild apparatur anskaffas för försök av olika slag, böra utredningsmännen hos Kungl. Maj:t göra framställning härom. Kostnaderna för kommitténs arbete äro avsedda att bestridas av telegrafverkets driftmedel. Jag anser mig icke böra förordda att av telegrafstyrelsen äskat anslag till en försöksanläggning anvisas för nästa budgetår.

Sammanfattningsvis innebär den av mig i det föregående förordade medelsanvisningen att för nästa budgetår under telegrafverkets fond anvisas tillhoppa ca 171,5 miljoner kronor eller ca 21,5 miljoner kronor mera än det för innevarande budgetår anvisade beloppet, däri inräknat det å tilläggsstat äskade beloppet av 10 miljoner kronor. Den av mig förordade medelsanvisningen för nästa budgetår understiger styrelsens sammanlagda medelsäskanden med ca 33,5 miljoner kronor. Såsom jag tidigare framhållit bör medelsförbrukningen under telegrafverkets fond för nästa budgetår begränsas till högst 155 miljoner kronor. Jag förutsätter, att styrelsen vid sin planering av verksamheten, särskilt vid utläggandet av industribeställningar, icke binder sig för en ökning av investeringsutgifterna utöver nämnda belopp för tiden efter nästa budgetår.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Christenson* i Malmö väckt motion (II: 73), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta anvisa ett anslag av 300 000 kronor för budgetåret 1951/52 att användas för experimentell programverksamhet på televisionens område.

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet. I 1950 års statsverksproposition förutsattes att telegrafverkets investeringsutgifter innevarande budgetår skulle maximeras till 145 miljoner kronor. Denna medelsförbrukningsram har sedermera av Kungl. Maj:t höjts med 10 miljoner kronor, av vilket belopp 3 miljoner kronor avse täckandet av vissa genom prisstegringar uppkomna merkostnader. Höjningen i övrigt har, såsom i korthet berörts under punkten 1:o) av detta utlåtande, föranletts av viss omläggning av materielkostnadsredovisningen. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har telegrafstyrelsen räknat med en ytterligare stegring av investeringsutgifterna med 60 miljoner kronor. Departementschefen har emellertid, under erinran att telegrafverkets investeringar till största delen utgöras av materiel- och industribeställningar, ansett en så avsevärd utökning av verksamheten icke vara önskvärd med hänsyn till de allmänna strävandena att begränsa investeringarna. Enligt departementschefens mening bör därför medelsförbrukningen för nästa budgetår maximeras till nominellt samma belopp som fastställt för innevarande budgetår.

eller 155 miljoner kronor. Då den ovan nämnda omläggningen av redovisningen är av engångsnatur, innebär förslaget i realiteten en ökning av investeringsramen med 7 miljoner kronor. För genomförande av detta program har departementschefen äskat anslag å tillhoppa ca 171,5 miljoner kronor.

Av de i statsverkspropositionen återgivna uppgifterna framgår, att utvecklingen av telegrafverkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater och radiolicenser samt taxerade samtal och telegram, under år 1950 fortgått i ungefär samma takt som föregående år. Såvitt nu kan bedömas, är någon minskning i trafiken icke att förvänta för den närmaste framtiden. Icke minst mot bakgrunden härav finner utskottet uppenbart, att det ur olika synpunkter vore önskvärt, om den av telegrafverket bedrivna verksamheten kunde utökas i all den omfattning verksstyrelsen nu föreslagit. Såsom vid upprepade tillfällen framhållits, förefinnas på detta område förutsättningar för ett stort antal räntabla nyinvesteringar, vilka svara mot ett utbrett behov. I detta sammanhang vill utskottet endast erinra om det aktuella läget i fråga om telefonabonnemang. Trots den förbättring som inträtt på sistone gäller härutinnan alltjämt, att det totala antal abonnenter, vilka ej kunna få telefon installerad och inkopplad vid av dem önskad tidpunkt, måste betecknas som onormalt stort.

De skäl som av departementschefen åberopats för en fortsatt investeringsbegränsning jämväl på förevarande område finner dock utskottet bärande. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka, att anslagen under telegrafverkets fond för nästa budgetår anvisas med av Kungl. Maj:t äskade belopp och att i enlighet härmed fondens utgiftsram fastställs till 155 miljoner kronor. Vad i detta sammanhang departementschefen i övrigt anfört och förordat, innebärande bl. a. att fr. o. m. nästa budgetår medel till radioteknisk verksamhet för den civila luftfartens behov i sin helhet skola redovisas under telegrafverkets fond, har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Vad slutligen televisionsfrågan beträffar får utskottet anföra följande.

Såsom framgår av statsverkspropositionen har departementschefen icke ansett sig kunna förorda, att av telegrafstyrelsen äskat anslag till en försöksanläggning på förevarande område anvisas för nästa budgetår. Enligt departementschefens uppfattning böra sålunda, innan ståndpunkt tages till frågan om formen och tiden för televisionens införande i Sverige, de ekonomiska förutsättningarna härför närmare utredas samt televisionens betydelse i olika avseenden klarläggas. I motionen II: 73 har emellertid hävdats, att en dylik allsidig ekonomisk utredning icke skulle behöva hindra, att medel redan nu ansloges för experimentell programverksamhet.

Med anledning härav vill utskottet erinra om att den av departementschefen förutskickade utredningen numera tillsatts. Enligt direktiven har utredningen bl. a. att överväga alternativa lösningar av televisionsverksamhetens organisation beträffande såväl den tekniska tjänsten som programtjänsten. Vidare har understrukits att utredningen i fråga om programpro-

duktionen bör söka att med ledning av utländska erfarenheter bilda sig en uppfattning om kostnaderna för olika programtyper och olika alternativ beträffande sändningstidens längd. De av motionären berörda spörsmålen komma sålunda att upptagas till behandling av utredningen, som jämväl förutsatts kunna erhålla särskilda medel för anskaffning av försöksapparatur. Med hänsyn till här angivna omständigheter anser sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till förenämnda motion.

Utskottet hemställer,

- I. att motionen II: 73 icke må bifallas av riksdagen;
- II. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan anfört.

6:o) Telefonstationsbyggnader m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 27—32) föreslagit riksdagen att till Telefonstationsbyggnader m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 6 550 000 kronor.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med ett formellt belopp av 1 000 kronor. På grund av reservationer stod ett belopp av ca 12,1 miljoner kronor till förfogande den 1 juli 1950.

Telegrafstyrelsen beräknar medelsförbrukningen för nästa budgetår till ca 11,8 miljoner kronor enligt nedanstående nybyggnadsprogram:

F ö r e t a g	Beräknad byggnads- kostnad	Beräknat belopp för 1951/52
Tillbyggnad av telefonstationsfastigheten i Jönköping	960 000	900 000
Telefonstationsbyggnad i Ängelholm	575 000	400 000
Telefonstationsbyggnad i Frölunda, Göteborg	440 000	200 000
Telefonstationsbyggnad i Ulricehamn	570 000	250 000
Tillbyggnad av telefonstationsbyggnaden i Karlstad	955 000	700 000
Nybyggnad för post- och telegrafverken i Mora ..	750 000	550 000
Telefonstationsbyggnad i Luleå	1 050 000	500 000
Telefonstationsbyggnad i Nässjö	940 000	600 000
Post- och telefonstationsbyggnad i Klippan	875 000	400 000
Telefonstationsbyggnad i Vänersborg	850 000	500 000
Tillbyggnad av telegrafverkets stationsbyggnad i kvarteret Skvalperup i Malmö	525 000	460 000
Telefonstationsbyggnad i Nyköping	1 550 000	600 000
Telefonstationsbyggnad i Visby	1 000 000	700 000
Om- och tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Örnsköldsvik	475 000	200 000
Om- och tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i kvarteret Acolus i Stockholm	4 100 000	600 000
Telefonstationsbyggnad i kvarteret Södermanland i Malmö	1 050 000	600 000

F ö r e t a g	Beräknad byggnads-kostnad	Beräknat belopp för 1951/52
Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Halmstad	900 000	450 000
Tillbyggnad av telegrafverkets stationsbyggnad i Hälsingborg	650 000	400 000
Telefonstationsbyggnad i Hässleholm	775 000	500 000
Telefonstationsbyggnad i Askersund	620 000	350 000
Telefonstationsbyggnad i Strängnäs	825 000	550 000
Telefonstationsbyggnad i Arvidsjaur	640 000	540 000
Telefonstationsbyggnad i Gällivare	700 000	500 000
Telefonstationsbyggnad i Kramfors	700 000	400 000
Summa kronor	22 475 000	11 850 000.

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens byggnadsprogram torde få hänvisas till propositionen (s. 29—32). Med utgångspunkt från en behållning den 1 juli 1951 av 4,3 miljoner kronor äskar styrelsen för nästa budgetår ett anslag av 7 550 000 kronor.

Departementschefen, som räknat med att medelsförbrukningen för nästa budgetår kommer att stanna vid ungefärligen samma belopp som för innevarande budgetår, har tillstyrkt ett anslag av 6 550 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Arrhén* och *Eskilsson* (I: 181) och den andra inom andra kammaren av herrar *Dickson* och *Birke* (II: 262), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att till Telefonstationsbyggnader m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 4 550 000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 181.

Utskottet. I de båda likalydande motionerna I: 181 och II: 262 har hemställts, att förevarande anslag måtte anvisas med ett till 4 550 000 kronor reducerat belopp. Förslaget har motiverats med att telefonväsendets utveckling ej syntes vara i lika hög grad beroende av nya telefonstationsbyggnader som av en snabbare takt i t. ex. automatiseringen av telefonstationerna. Med anledning härav vill utskottet endast framhålla, att uppförandet av nya stationsbyggnader är en grundförutsättning för den fortskridande automatiseringen av telefonnätet. Av de i telegrafverkets nybyggnadsprogram ingående 24 byggnadsföretagen, över vilka en förteckning lämnats i det föregående, äga sålunda samtliga utom två direkt samband med det pågående automatiseringsarbetet, som följaktligen skulle hämmas om motionärernas förslag bifölles. Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra yrka avslag på förenämnda motioner.

Under hänvisning jämväl till vad utskottet under föregående punkt anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 181 och II: 262, till *Telefonstationsbyggnader m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 6 550 000 kronor.

7:o) *Förrådsbyggnader m. m.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 32 och 33) får utskottet, under hänvisning till vad utskottet under punkten 5:o) anfört, hemställa,

att riksdagen må till *Förrådsbyggnader m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 225 000 kronor.

8:o) *Inköp av fastigheter.* Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 33) föreslagit riksdagen att till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats 700 000 kronor. Den 1 juli 1950 fanns å anslaget en behållning av ca 237 000 kronor.

Telegrafstyrelsen har framhållit, att då den 1 juli 1950 disponibla medel om ca 937 000 kronor ej beräknas bli tillräckliga för budgetåren 1950/51 och 1951/52, bör för nästa budgetår under anslaget till *Inköp av fastigheter* anvisas samma belopp, som under budgetåret 1950/51 anvisats för ändamålet, eller 700 000 kronor, varom styrelsen hemställt.

Departementschefen har tillstyrkt ett anslag av 600 000 kronor.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 5:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

9:o) *Telefon- och telegrafanläggningar.* Kungl. Maj:t har (punkt 9, s. 33—36) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna telefon- och telegrafanläggningar för budgetåret 1951/52 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 155 000 000 kronor.

De under förevarande rubrik av Kungl. Maj:t äskade anslagen framgå av följande uppställning, vari upptagits jämväl de för innevarande budgetår anvisade beloppen.

	1950/51	1951/52
Riks- och landskablar m. m.	34 000 000	48 000 000
Telefon- och telegrafstationer	44 000 000	51 000 000
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	55 000 000	56 000 000
Summa	133 000 000	155 000 000

Telegrafstyrelsen har för nästa budgetår begärt anslag till ifrågavarande ändamål å respektive 59 900 000, 65 000 000 och 60 000 000 kronor (s. 34—36).

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Nyberg* väckt motion (II: 224), vari hemställts, att riksdagen måtte höja det av Kungl. Maj:t för budgetåret 1951/52 begärda investeringsanslaget för nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar till 60 miljoner kronor.

Beträffande de skäl motionären anført till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet. Under förevarande anslagsgrupp har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit, att till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar anvisas ett investeringsanslag av 56 miljoner kronor. I motionen II: 224 har emellertid påyrkats en ytterligare medelsanvisning för detta ändamål med 4 miljoner kronor. Till stöd härför har åberopats motiveringen i motionen II: 223, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att inträdesavgifterna för telefonabonnemang sänkas till 150 kronor. Då emellertid sistnämnda motion icke hänvisats till statsutskottet, saknar utskottet anledning att närmare ingå på denna fråga. Utskottet vill dock framhålla att en sänkning av inträdesavgifterna skulle nödvändiggöra en höjning jämväl av anslagen till riks- och landskablar m. m. samt till telefon- och telegrafstationer, därest en förlängning av de nuvarande väntetiderna för abonnenterna skulle kunna undvikas. Av vad utskottet under punkten 5:o) anført framgår emellertid, att utskottet i rådande ekonomiska läge ansett sig böra tillstyrka den av departementschefen förordade begränsningen av telegrafverkets investeringsverksamhet, varför utskottet sålunda icke kan biträda motionärens yrkande.

Under hänvisning härtill får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Riks- och landskablar m. m.* 48 000 000 kronor,
b) *Telefon- och telegrafstationer* 51 000 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 224 till *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 56 000 000 kronor.

10:o) **Radioanläggningar för telegrafverket.** Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 36—38) föreslagit riksdagen att under rubriken Radioanläggningar för telegrafverket för budgetåret 1951/52 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 3 655 000 kronor.

Till radioanläggningar för telegrafverket, inklusive till fartygsradiostationer m. m., har för innevarande budgetår anvisats 3 800 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1949/50 fanns å anslagen till radioanläggningar för telegrafverket en sammanlagd behållning av ca 5,1 miljoner kronor. I detta belopp ingingo icke några för fartygsradiostationer m. m. avsedda medel. För budgetåret 1950/51 stå alltså till förfogande 8,1 miljoner kronor för radioanläggningar för telegrafverket och 0,8 miljon kronor för fartygsradiostationer m. m.

Telegrafstyrelsen har till en början erinrat, att med riksdagens medgivande under senare budgetår anvisats kollektivanslag beträffande telefonstationsbyggnader m. m., förrådsbyggnader m. m., markradiostationer för luftfarten samt försvarsberedskap vid telegrafverket. *Telegrafstyrelsen* anser det vara rationellt att förfara på samma sätt även beträffande de hittills särskilt specificerade anslagen till olika slag av andra radioanläggningar än markradiostationer för luftfarten, varvid dessa anslag lämpligen i fortsättningen böra fördelas på två nya anslagsrubriker, nämligen Rundradioanläggningar respektive Radioanläggningar för kommersiell trafik. Vid ingången av budgetåret 1951/52 befintliga reservationer å tidigare anvisade investeringsanslag skulle överföras till de nya anslagen, varvid anslaget Radioanläggningar för kommersiell trafik skulle tillföras för fartygsradiostationer m. m. avsedda medel.

Telegrafstyrelsen har hemställt, att 2 600 000 kronor anvisas under anslaget till **R u n d r a d i o a n l ä g g n i n g a r** för nästa budgetår. *Styrelsen* har lämnat följande sammanställning över medelsbehovet för anläggningar m. m. av större betydelse:

Rundradiosändare för kortvåg i Hörby	300 000
Antennanläggning för Sundsvalls rundradiostation	300 000
Ny rundradiostation i Östersund	800 000
Ny rundradiostation i Stockholm	1 300 000
Vissa rundradioanläggningar	300 000
Inköp av tomt för radiohus i Göteborg	225 000
	<hr/>
	Summa kronor 3 225 000

De fyra första posterna avse anläggningar, för vilka delanslag redan blivit anvisade av riksdagen.

Telegrafstyrelsen har vidare hemställt, att 1 055 000 kronor anvisas under anslaget till **R a d i o a n l ä g g n i n g a r** för kommersiell trafik för nästa budgetår. Beloppet fördelar sig på följande anläggningar.

Fartygsradiostationer	375 000
Kompletteringar å de fasta radiostationerna för radiotrafik med andra länder	630 000
Kompletteringar å kuststationerna för radiotrafik med fartyg..	50 000

Summa kronor 1 055 000.

Departementschefen har biträtt telegrafstyrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 5:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Rundradioanläggningar	2 600 000 kronor,
b) Radioanläggningar för kommersiell trafik	1 055 000 kronor.

11:o) **Radioanläggningar för luftfarten.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 38 och 39) föreslagit riksdagen att till Radioanläggningar för luftfarten för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Anslaget till markradiostationer för luftfarten har senast för budgetåret 1948/49 anvisats med 340 000 kronor. Den 30 juni 1950 förefintlig behållning å anslaget utgjorde 381 000 kronor.

Telegrafstyrelsen har föreslagit, att anslagsrubriken Markradiostationer för luftfarten ändras till Radioanläggningar för luftfarten. Enligt den överenskommelse, som träffats mellan telegrafstyrelsen och luftfartsstyrelsen, skulle telegrafstyrelsen från och med den 1 juli 1950 handhava all radioteknisk verksamhet för den civila luftfartens behov, vilket innebär, att styrelsen utöver de egentliga markradiostationerna även skall övertaga radiofyrrar och andra navigationshjälpmedel. Om telegrafstyrelsens förslag bifalles, skulle den 1 juli 1951 förefintlig behållning å anslaget till Markradiostationer för luftfarten samt å luftfartsfondens anslag till Radiofyrrar — med undantag för en mindre del, som enligt luftfartsstyrelsens i petitaskrivelse hösten 1950 framlagda förslag borde kvarstå å luftfartsfonden under den nya anslagsrubriken Teletrustning m. m. — överföras till det nya anslaget Radioanläggningar för luftfarten.

För nästa budgetår har telegrafstyrelsen icke äskat medel under det nya anslaget.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 5:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Radioanläggningar för luftfarten* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

12:o) **Försvarsberedskap.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 39) får utskottet, under hänvisning till vad utskottet under punkten 5:o) anfört, hemställa,

att riksdagen må till *Försvarsberedskap vid telegrafverket* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

13:o) **Telegrafverkets dispositionsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 40), som innebär ökad medelsanvisning med 1 000 000 kronor för nästa budgetår, får utskottet, under hänvisning till vad utskottet under punkten 5:o anført, hemställa,

att riksdagen må såsom *Telegrafverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Statens järnvägar.

14:o) **Byggnader och anläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 14, s. 41—59) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna byggnader och anläggningar för budgetåret 1951/52 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 52 100 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 55 200 000 kronor. Enär vid utgången av budgetåret 1949/50 förelåg en reservation av ca 24,1 miljoner kronor, stå under innevarande budgetår ca 79,3 miljoner kronor till förfogande för ifrågavarande ändamål.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat sammanlagt 57 900 000 kronor till följande ändamål.

Bangårdar	3 600 000
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	12 000 000
Ombyggnad av smalspåriga järnvägar	2 000 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	11 000 000
Broar m. m.	1 000 000
Husbyggnader	1 000 000
Signalsäkerhetsanläggningar	5 000 000
Vägskyddsanläggningar	1 900 000
Telefonanläggningar m. m.	3 900 000
Elektriska belysningsanläggningar	700 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift	3 200 000
Elektrifiering	10 000 000
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	2 000 000
Anläggningar vid huvudverkstäder	300 000
Anläggningar vid förrådsavdelningen	200 000
Färjelägen	100 000

Summa kronor 57 900 000

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens förslag får utskottet hänvisa till propositionen (s. 43—53).

Över järnvägsstyrelsens framställning ha yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* samt *statens handels- och industrikommission* (s. 53 och 54).

Departementschefen har till en början uttalat följande angående investeringsverksamheten vid statens järnvägar.

Investeringsverksamheten vid statens järnvägar har sedan förkrigstiden undergått en avsevärd stegring. Såsom järnvägsstyrelsen framhållit överstiger den för innevarande budgetår av styrelsen planerade investeringsverksamheten med i runt tal 90 % investeringsverksamheten närmast före kriget. Under samma tid har statens järnvägars linjenät ökat med 85 % genom införlivning av enskilda järnvägar. Samtidigt har trafikökningen utgjort 178 % vad angår antalet resor och 145 % såvitt gäller antalet ton gods (utom lapplandsmalm).

För budgetåret 1949/50 ha investeringsutgifterna för statens järnvägar genom beslut av Kungl. Maj:t maximerats till 140 miljoner kronor. De faktiska utgifterna nämnda budgetår stannade emellertid 10—15 miljoner kronor lägre. För innevarande budgetår har ramen för statens järnvägars investeringsverksamhet höjts till 150 miljoner kronor och styrelsen räknar med att uppnå denna medelsförbrukning.

För nästa budgetår har järnvägsstyrelsen äskat anslag med sammanlagt 154,6 miljoner kronor och därvid räknat med att investeringsutgifterna under statens järnvägars fond totalt skola stiga till 187,8 miljoner kronor. Till belysning av reinvesteringsbehovet har styrelsen erinrat, att en avskrivning, grundad på återanskaffningspriser för olika anläggningstillgångar, för närvarande skulle uppgå till ca 115 miljoner kronor. Styrelsen har vidare framhållit, att styrelsen i sin 10-årsplan räknat med ett totalt re- och nyinvesteringsbehov av i genomsnitt 230 miljoner kronor för budgetår.

Med hänsyn till nödvändigheten att i nuvarande läge begränsa den statliga investeringsverksamheten har jag ansett mig böra förorda, att investeringsutgifterna för statens järnvägar nästa budgetår bestämmas till högst 155 miljoner kronor, räknat efter prisläget hösten 1950. Detta belopp är 5 miljoner kronor högre än det maximibelopp, som fastställts för investeringsverksamheten innevarande budgetår. Jag förutser, att ökningen i huvudsak kommer att falla på utgifter för försvarsberedskap och rullande materiel. Då byggnadskvoten för statens järnvägar ej synes kunna höjas under 1951, torde byggnads- och anläggningsverksamhetens omfattning bli i stort sett oförändrad under nästa budgetår.

Med utgångspunkt från att maximiramen skall utgöra 155 miljoner kronor för nästa budgetår, har järnvägsstyrelsen sökt vidtaga härav föranledd nedskärning i medelsförbrukning och anslagsanvisning i förhållande till styrelsens beräkningar i *petita*. Från styrelsens sida har därvid framhållits de mycket betydande svårigheter, som äro förenade med att på detta tidiga stadium företaga en sådan nedskärning av medelsförbrukningen på varje särskild post. Styrelsen har därför beräknat sitt investeringsprogram med en marginal av ca 20 miljoner kronor. Om investeringsutgifterna begränsas till högst 155 miljoner kronor, kommer styrelsen framdeles att företaga erforderlig reduktion av investeringsprogrammet. Anslagen för nästa budgetår ha i enlighet härmed föreslagits bestämda efter en högsta total medelsförbrukning av ca 175 miljoner kronor. Med denna anslagsberäkning komma vissa medel att stå till förfogande för att täcka under nästa budgetår uppkommande pris- och lönestegringar. Jag har ansett mig böra biträda styrelsens förslag men förutsätter därvid, att nämnda maximiram om 155 miljoner kronor ej kommer att överskridas utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t.

Angående anslagsbehovet för byggnader och anläggningar anför departementschefen härefter följande.

Av de sammanlagda investeringsutgifterna under statens järnvägars fond budgetåret 1949/50 belöpte ca 48 miljoner kronor på gruppen byggnader och anläggningar. För innevarande budgetår räknar järnvägsstyrelsen med att belastningen å anlagen inom denna grupp skall stiga till sammanlagt ca 60 miljoner kronor. För budgetåret 1951/52 har styrelsen i sina petita räknat med en ytterligare stegring av medelsförbrukningen för dessa ändamål och styrelsen har för nästa budgetår äskat anslag till byggnader och anläggningar med ca 58 miljoner kronor.

I enlighet med vad jag nyss anfört torde någon nämnvärd ökning av investeringarna under gruppen byggnader och anläggningar ej bli möjlig nästa budgetår. Anlagen under denna grupp torde böra anvisas med sammanlagt 52,1 miljoner kronor för nästa budgetår, vilket i förhållande till styrelsens förslag innebär en minskning med ca 6 miljoner kronor.

Beträffande till en början anslaget till bangårdar tillstyrker jag att 2,1 miljoner kronor anvisas för bangårdsarbeten under nästa budgetår. Härigenom kommer utvidgningen av rangerbangården i Halmstad att kunna fortgå samt fortsatt ombyggnad av bangården i Värnamo att äga rum. Vidare får järnvägsstyrelsen möjlighet att, sedan vissa överläggningar med Hälsingborgs stad slutförts, igångsätta arbeten, ingående i den första etappen av bangårdsombyggnaden i Hälsingborg. Det i denna fråga mellan järnvägsstyrelsen och staden upprättade avtalet har under 1950 godkänts av statsmakterna. Om och i vad mån den första etappen av bangårdsombyggnaden i Uddevalla hamn kan påbörjas nästa budgetår, blir beroende på investeringsutrymmet. Den av mig förordade anslagsanvisningen medför slutligen att medel kunna ställas till förfogande för arbeten med förlängning av mötesspår, anordnande av tredje tågväg och anläggning av nya mötesplatser.

För dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar samt arbeten med fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden böra, enligt statens handels- och industrikommission, 22 000 ton räls kunna levereras från järnverk inom landet under 1951, vilken kvantitet under vissa förhållanden kan ökas till 23 000—24 000 ton för statens järnvägars del. Härav beräknas 5 000 ton för dubbelspårsarbeten och återstoden för normala rälsutbyten. Ytterligare behov av räls om 7 000—8 000 ton måste i förekommande fall helt anskaffas genom import. Under budgetåret 1949/50 har en sammanlagd linjelängd av 49 km öppnats för dubbelspårstrafik och under innevarande budgetår beräknas tillhopa 48 km kunna upplätas för sådan trafik. Den färdigt raserade men icke rälslagda linjelängden uppgick den 1 december 1949 till ca 85 km men har per den 1 december 1950 minskats till 40 km. Den tidigare eftersläpningen i rälsläggningen har sålunda i väsentlig omfattning återhämtats. Styrelsen räknar med att den färdigt raserade, ej rälslagda banvallen den 1 juli 1951 skall ha en längd av ca 35 km. Om nuvarande medelsanvisning får fortgå, räknar styrelsen med att vid oförändrat penningvärde linjerna Stockholm—Göteborg och Katrineholm—Malmö skola vara färdigställda för dubbelspårsdrift omkring år 1960. Jag biträder styrelsens förslag att 12 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår till dubbelspårsanläggningar och linjeomläggningar. För rälsutbyten m. m., som erfordras för fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden, tillstyrker jag, att 10 miljoner kronor anvisas under nästa budgetår eller 1 miljon kronor mindre än styrelsen äskat i petita.

Vad härefter angår frågan om ombyggnad till normalspår av smalspåriga järnvägar har 1943 års järnvägskommitté i anledning av Kungl. Maj:ts be-

slut den 22 juni 1950 framhållit, att ombyggnad av linjen Forshem—Lidköping—Håkantorps med Källby—Kinnekleva är angelägen. Denna ombyggnad är enligt kommittén fullt räntabel ur företagsekonomisk synpunkt. Kommittén har ansett, att ett första anslag för ombyggnaden bör anvisas av 1951 års riksdag. Järnvägsstyrelsen har i avgivet yttrande tillstyrkt, att detta ombyggnadsföretag, som preliminärt kostnadsberäknats till 8 miljoner kronor, påbörjas i första hand. Då jag kan ansluta mig till vad kommittén och järnvägsstyrelsen anfört till förmån för att detta byggnadsföretag snarast igångsättes, förordar jag att i enlighet med järnvägsstyrelsens förslag 2 miljoner kronor anvisas till ombyggnaden under nästa budgetår. För erforderliga förberedelsearbeten torde medel kunna ställas till förfogande från statens järnvägars dispositionsanslag. Påbörjandet av detta ombyggnadsföretag kan emellertid, därest arbetskraft- och rålstillgången ej ökas, medföra viss inskränkning av dubbelspårsarbetena vid statens järnvägar.

De företag, som avse ombyggnad av Blekingenätet och linjen Harmånger—Bergsjö och vilka kommittén ansett böra ha förmånsrätt framför återstående till ombyggnad ifrågasatta linjer, äro icke ur företagsekonomisk synpunkt räntabla. Ett uppförande av dem på statens järnvägars ordinarie investeringsprogram förutsätter, att den härför erforderliga kapitalinvesteringen omedelbart avskrivs. Då det för närvarande ej är möjligt att disponera skattemedel för detta ändamål och utrymme vid nuvarande investeringsbegränsning ej kan beredas dessa företag på det ordinarie programmet, torde de böra kvarstå å beredskapsstat tills vidare. Pågående förberedelsearbeten å Blekingenätets linjer torde emellertid böra fortsättas. Det vidare ståndpunktstagandet till frågor angående ombyggnad till normalspår av smalspåriga järnvägar torde få anstå, till dess 1943 års järnvägskommitté framlagt en slutlig angelägenhetsgraderad plan för dessa arbeten.

Till husbyggnader har styrelsen för nästa budgetår äskat 1 miljon kronor. Såsom arbetsmarknadsstyrelsen framhållit torde någon nämnvärd ökning av husbyggnadsverksamheten, med hänsyn till arbetskraftsläget, icke kunna komma till stånd under år 1951. Jag tillstyrker, att 1 miljon kronor anvisas för nästa budgetår. Styrelsen räknar med att budgetåret 1951/52 fullfölja uppförandet av ilgodsmagasinet vid Stockholm C. Därjämte avser styrelsen att vidtaga åtgärder till förbättring av statens järnvägars bostadsbestånd samt att låta uppföra eller ombygga ett antal stationshus och bostadshus. Den av mig förordade begränsningen av statens järnvägars investeringsutgifter medför att den av styrelsen föreslagna hotellbyggnaden i Göteborg ej torde kunna påbörjas nästa budgetår. Detta byggnadsföretag bör därför tills vidare utgå ur styrelsens byggnadsprogram.

Styrelsen har till signalsäkerhetsanläggningar för nästa budgetår äskat 5 miljoner kronor. Jag förordar, att det i 1950 års statsverksproposition anmälda 5-årsprogrammet för dessa anläggningar ytterligare något skjutes framåt i tiden, och tillstyrker, att 4,5 miljoner kronor eller ett 500 000 kronor lägre belopp än styrelsen äskat anvisas till signalsäkerhetsanläggningar under nästa budgetår. Likaså anser jag mig böra förorda viss minskning i arbetsprogrammet för vägskyddsanläggningar under budgetåret 1951/52. Jag tillstyrker, att 1,6 miljon kronor anvisas till vägskyddsanläggningar under nästa budgetår. Författningsenligt bidrag till dessa anläggningar utgår i efterskott från sjätte huvudtitelns anslag till Bidrag till säkerhetsanordningar vid järnvägs korsningar.

Genom begränsning av programmet för arbeten under anslaget till Telefonanläggningar m. m. torde medelsanvisningen kunna nedsättas med 1 miljon till 2,9 miljoner kronor budgetåret 1951/52. Jag tillstyrker nämnda medelsanvisning.

Jag anser mig böra förorda, att anslagsanvisningen till elektriska belysningsanläggningar begränsas till 500 000 kronor och till anläggningar för elektrisk lågdrift till 2,7 miljoner kronor under nästa budgetår.

För fortsatta elektrifieringsarbeten har styrelsen äskat 10 miljoner kronor för budgetåret 1951/52. Beloppet är avsett för elektrifiering av linjerna Gävle—Söderhamn—Kilafors och Alvesta—Karlskrona med Emmaboda—Kalmar. Jag har icke något att erinra mot att det äskade beloppet anvisas. Elektrifieringsarbetet bör hållas vid en nivå, som motsvarar ca 10 miljoner kronor i medelsförbrukning nästa budgetår.

Anslaget till lokstationer och driftverkstäder torde böra anvisas med 1,2 miljon kronor under nästa budgetår eller med ett 800 000 kronor lägre belopp än styrelsen äskat. Arbetet med lokstationen i Västerås kommer härigenom att bedrivas i något långsammare takt än beräknat.

Slutligen tillstyrker jag att för nästa budgetår anvisas 1 miljon kronor till broar m. m., 300 000 kronor till anläggningar vid huvudverkstäder, 200 000 kronor till anläggningar för förrådsavdelningen och 100 000 kronor till färjelägen.

Den under gruppen byggnader och anläggningar av mig förordade medelsanvisningen för nästa budgetår uppgår till 52,1 miljoner kronor och understiger det för innevarande budgetår anvisade beloppet med ca 3 miljoner kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Domö m. fl.* (I: 73) och den andra inom andra kammaren av herr *Sundström m. fl.* (II: 105), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att för ett belopp av 2 miljoner kronor påbörja breddningen av de smal-spåriga västgötajärnvägarna samt att som första utbyggnadsetapp väljes delsträckan Lidköping—Skara—Skövde och Skara—Forshem—Vänern;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* (I: 253) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nolin* och *Nilsson* i Bästekille (II: 350), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att till påbörjandet av ombyggnadsarbeten på linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag å 2 000 000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna I: 73 och II: 350.

Utskottet. Såsom departementschefen framhållit ha statens järnvägars kapitalutgifter undergått en avsevärd stegring under den sistförflutna tioårsperioden och beräknas för innevarande budgetår komma att överstiga förkrigstidens investeringsvolym med i runt tal 90 procent. Samtidigt har emellertid statsbanornas linjenät genom införlivning av enskilda järnvägar vuxit med 85 procent, varjämte trafiken visat en ännu starkare utveckling. Den utökning av investeringsverksamheten som skett har sålunda varit av jämförelsevis ringa omfattning. Att statens järnvägars medelsförbrukning under senare år hållits inom en relativt snäv ram sammanhänger givetvis

därmed, att på grund av kända orsaker en stark återhållsamhet i fråga om statliga investeringsutgifter befunnits erforderlig.

Med hänsyn till nödvändigheten att alltjämt begränsa investeringsverksamheten har departementschefen ansett sig böra förorda, att investeringsutgifterna för statens järnvägar nästa budgetår bestämmas till högst 155 miljoner kronor, räknat efter prisläget hösten 1950. Beloppet, som är ca 33 miljoner kronor lägre än vad järnvägsstyrelsen utgått från i sina petita, innebär i förhållande till innevarande budgetår en nominell höjning av investeringsramen med 5 miljoner kronor. Ökningen avses i huvudsak komma att falla på utgifter för försvarsberedskap och rullande materiel, medan byggnads- och anläggningsverksamhetens omfattning beräknas bli i stort sett oförändrad. Oaktat statens järnvägars investeringsram för nästa budgetår sålunda förutsatts skola maximeras till 155 miljoner kronor, ha vederbörande anslag ansetts böra tillmätas efter en högsta total medelförbrukning av ca 175 miljoner kronor. Betydande svårigheter ha nämligen befunnits föreligga för järnvägsstyrelsen att redan nu framlägga förslag om erforderlig begränsning av investeringsutgifterna under varje särskild post. Enligt vad departementschefen framhållit komma med denna anslagsberäkning vissa medel att stå till förfogande för att möta under nästa budgetår uppkommande pris- och lönestegringar. Departementschefen har vidare förutsatt, att förenämnda maximiram av 155 miljoner kronor icke får överskridas utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t.

Under punkten 1:o) har utskottet erinrat om att icke minst på statens järnvägars verksamhetsområde ett avsevärt investeringsbehov föreligger, varför en höjning av den medelförbrukningsram som av departementschefen förutsatts för nästa budgetår skulle vara motiverad. Av anförda skäl har emellertid utskottet ansett sig böra tillstyrka det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till investeringsplan för kommunikationsverken. Såsom ovan närmare berörts innebär denna plan, såvitt nu är i fråga, att statens järnvägars investeringsutgifter i princip fastställas till ett belopp av 155 miljoner kronor. Utskottet har intet att erinra mot att härför erforderliga anslagsmedel avvägas på sådant sätt, att till byggnader och anläggningar anvisas tillhoppa 52,1 miljoner kronor, varigenom en i stort sett oförändrad verksamhet på förevarande område blir möjlig.

I anslutning härtill får utskottet anföra följande.

För ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkan-
torp med Källby—Kinnekleva har Kungl. Maj:t äskat ett begynnelseanslag av 2 miljoner kronor. I de båda likalydande motionerna I: 73 och II: 105 har emellertid föreslagits, att delsträckorna Lidköping—Skara—Skövde respektive Skara—Forshem—Vänern väljas såsom första utbyggnadsetapp vid breddningen av de smalspåriga västgötajärnvägarna. Enligt motionärernas mening skulle inom Skaraborgs län det samlade näringslivets trafikbehov därigenom komma att bättre tillgodoses.

Vid närmare prövning av förevarande båda förslag, i det följande betecknade som alternativ I och II, har utskottet kommit till den uppfattningen,

att de tyngst vägande skälen kunna åberopas till förmån för alternativ I. Icke minst gäller detta ur rent ekonomisk synpunkt. En av järnvägsstyrelsen verkställd överarbetning av 1943 års järnvägskommittés kalkyler utvisar sålunda, att merkostnaden vid en ombyggnad enligt alternativ II kan uppskattas till (10,55—7,10 =) 3,45 miljoner kronor, medan skillnaden i årliga driftutgifter, häri inberäknat ränta å investerat kapital, vid nuvarande trafik skulle uppgå till i runt tal 260 000 kronor. Sedan cementfabriken i Hällekis, vilken ur godstrafiksynpunkt är av helt dominerande betydelse för nu behandlade järnvägar, utbyggt i planerad omfattning och godstrafiken som en följd härav ytterligare stegrats, anses sistnämnda belopp komma att öka med ca 75 000 kronor. Vidare torde bangårdsförhållandena i respektive städer bli svårare att ordna, om alternativ II väljes. Det kan även befaras att de enligt detta alternativ erforderliga omläggningsarbetena icke hinna fullbordas till den tidpunkt, då det ökade transportbehovet från cementfabrikens sida börjar göra sig gällande. I detta sammanhang bör därjämte uppmärksammas att denna fabrik, som för tillgången på kol helt är beroende av transporter från Göteborg och andra västkusthamnar, har sitt huvudsakliga avsättningsområde söder- och västerut, medan endast ca 20 procent av de försålda produkterna fraktas norrut. Medeltransportsträckan har, såvitt nu är i fråga, beräknats bli omkring 13 procent längre enligt alternativ II än enligt alternativ I med därav följande olägenheter och merkostnader för såväl det trafikerande företaget som statens järnvägar. De i Lidköping belägna industrierna ha ungefär samma trafikriktning. Att, såsom motionärerna hävda, genom ett förverkligande av alternativ II statens järnvägar skulle tillföras någon mera betydande godstrafik utöver den nu berörda, förefaller vidare mindre sannolikt, även om ökningen i detta fall med hänsyn till de ifrågavarande bygdernas mer utvecklade näringsliv kunde tänkas bli något större än vid alternativ I. På grund av lastbilsparkens storlek och speciella dimensionering i Västergötland har nämligen, enligt vad utskottet erfarit, under senare år godstrafiken på såväl smalspåriga som normalspåriga järnvägslinjer inom de av ombyggnadsprojekten närmast berörda områdena nedgått i ungefär samma omfattning. Slutligen må framhållas, att jämväl ur militär synpunkt alternativ I torde vara att föredraga.

Av nu anförda skäl har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka det i förenämnda motioner framställda yrkandet. Utskottet har därvid ingalunda förbisett, att den i motionerna berörda frågan om en förbättring av trafikförhållandena för Skara med omnejd är förtjänt av beaktande. Utan att vilja binda sig för något visst alternativ härvidlag förutsätter därför utskottet, att en fortsatt breddning av västgötanätet kommer till stånd, så snart omständigheterna medgiva. Av statsverkspropositionen framgår också, att 1943 års järnvägskommitté har för avsikt att efter slutförandet av vissa undersökningar återkomma med ett definitivt förslag till angelägenhetsgradering av bl. a. de ombyggnadsföretag som kommittén behandlat i sitt betänkande angående de smalspåriga västgötabanorna och som nu icke ansetts böra komma i fråga. De i förevarande sammanhang aktualiserade problemen — och

däribland även det av motionärerna framförda projektet — komma sålunda att bli föremål för förnyat övervägande. Utskottet vill slutligen i likhet med järnvägskommittén understryka, att det bör åligga vederbörande lands- ting och berörda städer att avgiva utfästelse om kostnadsfri upplåtelse av den mark som erfordras för den av utskottet nu förordade ombyggnaden.

Vad därefter frågan om blekingenätets järnvägar beträffar, vill utskottet erinra om att utskottet i sitt av 1950 års riksdag godkända utlåtande nr 177 givit uttryck åt den uppfattningen, att 1946 års principbeslut i denna fråga borde omprövas. Sedan Kungl. Maj:t under hänvisning härtill uppdragit åt förenämnda järnvägskommitté att upprätta en preliminär plan för ombyggnad av staten tillhöriga smalspåriga järnvägar, har kommittén i underdånig skrivelse den 18 november 1950 i nu berörda avseende uttalat, att den anbefallda omprövningen borde leda till att ombyggnaden av blekinge- nätets järnvägar uppfördes å statens järnvägars ordinarie investeringspro- gram med turordning i princip före övriga företag. Kommittén har emel- lertid samtidigt framhållit, att denna ombyggnad vore ett omfattande pro- jekt, som krävde stora förberedelsearbeten. Under erinran bl. a. om att så- dana arbeten f. n. påginge och att markfrågorna ännu icke hunnit lösas på av statsmakterna förutsatt sätt, har kommittén för sin del icke ansett hinder behöva möta att under förberedelsetiden genomföra annat angeläget om- byggnadsarbete av mindre omfattning utan att därigenom eftersätta och fördröja ombyggnaden av blekingenätet.

Med anledning av vad i ärendet sålunda förevarit och då, såsom depar- tementschefen framhållit, vid nuvarande investeringsbegränsning utrymme icke torde kunna beredas jämväl här ifrågavarande ombyggnadsföretag på statens järnvägars ordinarie program, har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka det i de båda likalydande motionerna I: 253 och II: 350 fram- förda förslaget, att för detta ändamål redan nu anvisas ett särskilt inves- teringsanslag. Utskottet delar emellertid departementschefens uppfattning, att pågående förberedelsearbeten å blekingenätets linjer böra fortsättas. Er- inras må att för dessa arbeten å statens järnvägars driftkostnadsstater hit- tills upptagits sammanlagt 1 560 000 kronor, varav 760 000 kronor inneva- rande budgetår. Ett motsvarande belopp torde vara att påräkna för nästa budgetår. I detta sammanhang vill utskottet särskilt framhäva angelägenhe- ten av att markfrågorna snarast bringas till sin lösning.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat rörande de under förevarande rubrik äskade medlens fördelning på olika anslag har icke gi- vit utskottet anledning till erinran. Utskottet önskar dock understryka vik- ten av att dubbelspårsarbetena fullföljas med all den skyndsamhet som lä- get medger.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Bangårdar	2 100 000 kronor,
b) Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	12 000 000 kronor,
c) Fortlöpande förstärkning av spåröverbbyggnaden	10 000 000 kronor,
d) Broar m. m.	1 000 000 kronor,
e) Husbyggnader	1 000 000 kronor,
f) Signalsäkerhetsanläggningar	4 500 000 kronor,
g) Vägskyddsanläggningar	1 600 000 kronor,
h) Telefonanläggningar m. m.	2 900 000 kronor,
i) Elektriska belysningsanläggningar ..	500 000 kronor,
j) Anläggningar för elektrisk tågdrift ..	2 700 000 kronor,
k) Fortsatt elektrifiering av statsbanelnätet	10 000 000 kronor,
l) Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	1 200 000 kronor,
m) Anläggningar vid huvudverkstäder ..	300 000 kronor,
n) Anläggningar vid förrådsavdelningen	200 000 kronor,
o) Färjelägen	100 000 kronor;

II. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 73 och II: 105 till *Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkan-torp med Källby—Kinnekleva* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

III. att motionerna I: 253 och II: 350 icke må bifallas av riksdagen.

15:o) **Försvarsberedskap.** Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 59 och 60) föreslagit riksdagen att till Försvarsberedskap vid statens järnvägar för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 2 905 000 kronor, varav 2 450 000 kronor å tilläggsstat (höstriksdagen 1950). Under budgetåret stå dessutom ca 1 100 000 kronor till förfogande, utgörande reservation vid utgången av budgetåret 1949/50.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat 3 700 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Till försvarsberedskapsåtgärder vid statens järnvägar har 1950 års höstriksdag anvisat 2 450 000 kronor, varav 700 000 kronor avse anordnande av skyddade uppehållsplatser. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet förordar jag, att sistnämnda belopp eller den 30 juni 1951 kvarstående del därav överföres till ett under försvarets fastighetsfond för nästa budgetår äskat anslag för ändamålet. Härigenom möjliggöres en central samordning av anordnandet av skyddade uppehållsplatser.

Järnvägsstyrelsen har till försvarsberedskapsåtgärder vid statens järnvägar för nästa budgetår äskat 3 700 000 kronor, varav 1 200 000 kronor be-

räknas för anordnande av skyddade uppehållsplatser. Jag förordar, att för nästa budgetår under statens järnvägars fond anvisas 2 500 000 kronor för ifrågavarande arbeten. Detta belopp bör avskrivas genom anslag å driftbudgeten. För skyddade uppehållsplatser erforderliga medel ha äskats under försvarets fastighetsfond för nästa budgetår.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till *Försvarsberedskap vid statens järnvägar* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

16:o) **Rullande materiel.** Kungl. Maj:t har (punkt 16, s. 60—69) föreslagit riksdagen att till viss i statsrådsprotokollet angiven rullande materiel för budgetåret 1951/52 anvisa investeringsanslag å tillhopa 52 520 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 49 470 000 kronor, varav 5 000 000 å tilläggsstat (vår riksdagen 1951). Vid utgången av budgetåret 1949/50 förelågo reservationer till ett sammanlagt belopp av ca 22 000 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår under förevarande rubrik äskat anslag å tillhopa 57 720 000 kronor. Äskandena avse följande ändamål.

Anskaffning av ånglok	3 600 000
Anskaffning av motorlok	3 750 000
Anskaffning av elektrolok	10 800 000
Anskaffning av elektromotorvagnar	600 000
Anskaffning av rälsbussar	8 900 000
Anskaffning av lokomotorer	1 450 000
Anskaffning av person- och resgodsvagnar	15 300 000
Anskaffning av postvagnar	170 000
Anskaffning av godsvagnar	4 100 000
Anskaffning av malmvagnar	3 150 000
Ombyggnad av rullande materiel	5 900 000
	Summa kronor 57 720 000

Styrelsen har under hand föreslagit inrättande av vissa kollektivanslag under denna huvudgrupp. Sålunda skulle till ett anslag sammanslås *dels* anslagen till anskaffning av ånglok, motorlok, elektrolok och lokomotorer, *dels* anslagen till elektromotorvagnar och rälsbussar, *dels* anslagen till person- och resgodsvagnar samt postvagnar *och dels* anslagen till godsvagnar och malmvagnar.

Beträffande den närmare innebörden av järnvägsstyrelsens anslagsäskanden torde få hänvisas till propositionen (s. 61—66).

Över järnvägsstyrelsens framställning har yttrande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* (s. 66).

Departementschefen har till en början anfört följande.

Medelsförbrukningen under gruppen rullande materiel utgjorde ca 51 miljoner kronor budgetåret 1949/50 och beräknas till närmare 55 miljoner kronor för innevarande budgetår. I sina petita har järnvägsstyrelsen utgått från att en ytterligare höjning av investeringsutgifterna för denna grupp skall bli möjlig under budgetåret 1951/52. Styrelsen har därför äskat anslag för ändamålet med 57,7 miljoner kronor.

Den av mig i det följande tillstyrkta anslagsanvisningen till rullande materiel för nästa budgetår har bestämts med hänsyn till nödvändigheten att nedbringa investeringsutgifterna och med motsvarande tillämpning av de riktlinjer jag förordat under punkten 14 beträffande byggnader och anläggningar. I enlighet härmed tillstyrker jag, att tillhopa ca 52,5 miljoner kronor anvisas under denna grupp eller ett ca 5 miljoner kronor lägre belopp än styrelsen äskat.

Denna anslagsanvisning medger en medelsförbrukning av ca 64 miljoner kronor för rullande materiel under nästa budgetår. Som jag nyss anfört beräknas medelsförbrukningen för detta ändamål till ca 55 miljoner kronor för innevarande budgetår. Då den totala medelsförbrukningen för statens järnvägar för nästa budgetår bör begränsas till 155 mot 150 miljoner kronor för innevarande budgetår, torde ökningen under gruppen rullande materiel bli jämförelsevis liten. Den i det följande angivna anskaffningen av rullande materiel, som beräknats med utgångspunkt från en medelsförbrukning av 64 miljoner kronor, torde därför i vissa fall få något förskjutats framåt i tiden eller på vissa poster böra något minskas. Det har emellertid icke varit möjligt för järnvägsstyrelsen att nu bestämma å vilka särskilda materielslag nämnda förskjutning eller minskning kan komma att ske.

I fråga om de olika anslagen har departementschefen uttalat följande.

Till en början torde jag få erinra, att järnvägsstyrelsen föreslagit inrättande av fyra nya kollektivanslag. Sålunda skulle till sådana anslag sammanföras dels anslagen till anskaffning av ånglok, motorlok, elektrolok och lokomotorer, dels anslagen till elektromotorvagnar och rälsbussar, dels anslagen till person- och resgodsvagnar samt postvagnar och dels anslagen till godsvagnar och malmvagnar. Jag har icke något att erinra mot styrelsens förslag. De nya kollektivanslagen torde förslagsvis böra betecknas Anskaffning av lok och lokomotorer, Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar, Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar respektive Anskaffning av godsvagnar. Den 30 juni 1951 förefintliga behållningar på motsvarande äldre anslag torde, efter förslag av styrelsen i samråd med riksräkenskapsverket, få överföras till de nya anslagen. Jag förutsätter, att järnvägsstyrelsen, även sedan de föreslagna kollektivanslagen införts, redovisar de särskilda materielslagen i petita och övriga framställningar, där så är erforderligt för att bedöma ifrågavarande anskaffningar.

Vad härefter angår anskaffning av lok och lokomotorer har styrelsen för nästa budgetår äskat 3,6 miljoner kronor till inköp av ånglok. Av detta belopp avse 1 miljon kronor dellikvider för 20 redan beställda normalspåriga lok och 2,6 miljoner kronor förskottslikvider för 24 nya smalspårlok. Jag anser mig endast kunna tillstyrka att erforderliga medel anvisas till likvider för normalspårloken.

Jag förordar, att medelsanvisningen till anskaffning av motorlok bestämmes till 2 750 000 kronor för nästa budgetår eller 1 miljon kronor lägre än styrelsen äskat.

Därjämte tillstyrker jag, att 10,8 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår till anskaffning av elektrolok. Härigenom kunna dellikvider erläggas för 64 beställda elektrolok. Beställningar kunna vidare utläggas för inköp

av högst 23 elektrolok, varav 20 av typ M äro avsedda för tyngre godståg och persontåg samt 3 av ny typ äro särskilt lämpade för snabba person- och expresståg.

Jag förordar vidare att 1 450 000 kronor anvisas för anskaffning av lokomotorer.

De angivna materielanskaffningarna torde böra finansieras med medel från det nya anslaget till anskaffning av lok och lokomotorer. Jag hemställer därför, att detta anslag anvisas med (1 000 000 + 2 750 000 + 10 800 000 + 1 450 000) 16 miljoner kronor för nästa budgetår.

För beställning av högst 20 rälsbussar och släpvagnar förordar jag att 8,9 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår. Jag anser mig icke kunna biträda styrelsens äskande av medel till anskaffning av elektromotorvagnar. På grund härav bör det nya anslaget till anskaffning av motorvagnar och rälsbussar anvisas med 8,9 miljoner kronor budgetåret 1951/52.

Med bifall till styrelsens förslag förordar jag, att för nästa budgetår anvisas 15,3 miljoner kronor för anskaffning av person- och resgodsvagnar. Styrelsen avser att beställa minst 35 tredjeklass sittboggvagnar och 20 resgodssläpvagnar. Jag tillstyrker vidare, att 170 000 kronor anvisas för nästa budgetår till slutlikvidering av 12 post- och resgodsvagnar samt till beställning av högst 9 kombinerade post- och resgodssläpvagnar för rälsbusståg. Jag förordar alltså, att för nämnda anskaffningar anvisas (15 300 000 + 170 000) 15 470 000 kronor under kollektivanslaget till anskaffning av person-, resgods- och postvagnar.

Till anskaffning av godsvagnar, exklusive malmvagnar, har styrelsen för nästa budgetår äskat 4,1 miljoner kronor. Därvid avses 2,2 miljoner kronor för anskaffning av 300 slutna och 400 öppna normalspåriga standardgodsvagnar till en totalkostnad av ca 12,2 miljoner kronor. För inköp av 25 3-axliga godsvagnar för tyngre transporter beräknar styrelsen erforderligt ett belopp av 270 000 kronor under nästa budgetår. Därjämte avses att anskaffa 50 bottentömningsvagnar och 25 vagnar med sidotippbara korgar. Av kostnaden härför belöpa 555 000 kronor på nästa budgetår. Slutligen räknar styrelsen med att beställa ett antal matvaruvagnar, särskilt isolerade vagnar och överföringsvagnar, för vilka 500 000, 350 000 respektive 590 000 kronor skulle falla på nästa budgetår. Jag har icke något att erinra mot att för nu angivna anskaffningar beräknas ett belopp av 4,1 miljoner kronor under det nya anslaget till godsvagnar.

I enlighet med styrelsens förslag tillstyrker jag vidare, att 3 150 000 kronor beräknas för anskaffning av malmvagnar.

Jag hemställer alltså att det nya anslaget till godsvagnar för nästa budgetår anvisas med tillhoppa (4 100 000 + 3 150 000) 7 250 000 kronor.

I annat sammanhang förordar jag, att 5 miljoner kronor anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår till anskaffning av ca 500 godsvagnar. Jag får härmed erinra, att det för nästa budgetår beräknade anslaget kan behöva disponeras för slutlig likvidering av ifrågavarande godsvagnar och att som följd härav viss begränsning av styrelsens investeringsprogram för nästa budgetår kan bli erforderlig.

Slutligen förordar jag viss begränsning av arbetsprogrammet för ombyggnad av rullande materiel under nästa budgetår. För dessa arbeten böra därför för nästa budgetår anvisas 4,9 miljoner kronor eller ett 1 miljon kronor lägre belopp än styrelsen äskat.

Vid bifall till vad jag här förordat kommer för nästa budgetår att under gruppen rullande materiel anvisas ca 52,5 miljoner kronor, vilket i förhål-

lande till anslagsanvisningen för innevarande budgetår, varvid inräknats ett å tilläggsstat äskat belopp av 5 miljoner kronor till anskaffning av godsvagnar, innebär en ökning med ca 3 miljoner kronor.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår, att medelsförbrukningen under gruppen rullande materiel, som budgetåret 1949/50 utgjorde ca 51 miljoner kronor, nu väntas stiga till närmare 55 miljoner kronor för innevarande budgetår. Departementschefen har räknat med att ytterligare någon höjning, om ock av begränsad omfattning, skall bliva möjlig under nästa budgetår och har i enlighet härmed tillstyrkt medelsanvisningar å tillhoppa 52,5 miljoner kronor för ändamålet. Av skäl, för vilka närmare redogjorts under punkten 14:o), ha anslagsbeloppen tillmätts så, att de lämna utrymme för högre investeringsutgifter än vad ovan angivits.

Utskottet tillstyrker att under förevarande rubrik anslag å sammanlagt 52,5 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår. Vad departementschefen anfört och förordat rörande fördelningen av detta belopp på olika utgiftslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet biträder sålunda förslaget, att anskaffningen av den här ifrågavarande materielen i fortsättningen redovisas på fyra särskilda kollektivanslag.

Under erinran jämväl att riksdagen, med bifall till vad utskottet i sitt utlåtande nr 18 tillstyrkt, å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår till anskaffning av godsvagnar anvisat 5 miljoner kronor, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Anskaffning av lok och lokomotorer ..	16 000 000 kronor,
b) Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	8 900 000 kronor,
c) Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	15 470 000 kronor,
d) Anskaffning av godsvagnar	7 250 000 kronor,
e) Ombyggnad av rullande materiel ..	4 900 000 kronor.

17:o) Sjöfartsmateriel. Kungl. Maj:t har (punkt 17, s. 69) föreslagit riksdagen att till Ombyggnad av sjöfartsmateriel för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor.

Till ombyggnad av personallokalerna å tågfärjorna Drottning Victoria och Konung Gustav V har för budgetåret 1949/50 anvisats ett anslag av 400 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har meddelat, att kostnaden för de nu slutförda arbetena överstigit den beräknade med 100 000 kronor. För vissa ombyggnadsarbeten å tågfärjan Malmöhus — nämligen installation av en elektrisk om-

formare för personvagnsuppvärmning, anordning för färskvattenkylning samt tillbyggnad av 3 hytter för fartygsbefäl och 2 hytter för maskinbefäl, vilka arbeten kostnadsberäknats till 70 000, 125 000 respektive 150 000 eller i runt tal 350 000 kronor — har styrelsen äskat anslag för nästa budgetår. Slutligen borde å tågfarjan Starke oljeeldning installeras för en kostnad av 450 000 kronor. Därigenom beräknades bl. a. uppstå en årlig driftkostnadsbesparing å ca 100 000 kronor.

För nästa budgetår äskar styrelsen alltså sammanlagt 900 000 kronor till ombyggnad av sjöfartsmateriel.

Härjämte har järnvägsstyrelsen äskat 2 000 000 kronor till en ny tågfarja.

Departementschefen har intet haft att erinra mot att för ombyggnadsarbeten å ifrågakvarande tågfarjor anvisas 900 000 kronor men har ej ansett sig böra bifalla förslaget om medelsanvisning till en ny tågfarja.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Wehtje* och *Hjalmar Nilsson* (I: 52) och den andra inom andra kammaren av herrar *Nilsson* i Svalöv och *Edström* (II: 75), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor för anskaffande av en ny tågfarja, huvudsakligen avsedd för godstrafik.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 52.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag att till ombyggnad av viss statens järnvägar tillhörig sjöfartsmateriel för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 900 000 kronor har icke givit utskottet anledning till erinran. Vad den i de båda likalydande motionerna I: 52 och II: 75 behandlade frågan om anskaffande av en ny tågfarja beträffar, vill utskottet framhålla, att vårt lands transportförbindelser med den europeiska kontinenten på sistone synas ha förbättrats. Enligt under hand inhämtade upplysningar skulle detta gälla såväl trafiken över Öresund och de danska öarna som färjeleden Trelleborg—Sassnitz. Behovet av en direktförbindelse med Västtyskland anses därför icke för närvarande vara särskilt trängande. Med hänsyn härtill och då ett beslut om anskaffande av en ny tågfarja skulle få till följd, att mera angelägna företag på statens järnvägars redan hårt beskurna investeringsprogram måste eftersättas, har utskottet icke funnit sig kunna tillstyrka förenämnda motioner.

Under återopande härav hemställer utskottet,

I. att riksdagen må till *Ombyggnad av sjöfartsmateriel* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 900 000 kronor;

II. att motionerna I: 52 och II: 75 icke må bifallas av riksdagen.

18:o) **Biltrafik.** Kungl. Maj:t har (punkt 18, s. 69 och 70) föreslagit riksdagen att under rubriken Biltrafik för budgetåret 1951/52 anvisa vissa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 12 000 000 kronor.

För innevarande budgetår ha under förevarande rubrik anvisats 1 400 000 kronor till garagebyggnader m. m., 9 000 000 kronor till anskaffning av bilmateriel och 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer.

Vid utgången av budgetåret 1949/50 förelågo reservationer å anslaget till Garagebyggnader m. m. om 785 000 kronor och å anslaget till Förvärv av billinjer om 1 125 000 kronor. Å anslaget till Anskaffning av bilmateriel fanns den 30 juni 1950 icke någon behållning. Av för budgetåret 1950/51 tillgängliga medel å dessa anslag beräknas vid budgetårets utgång endast föreliggande en behållning å anslaget till Garagebyggnader m. m. Behållningen beräknas till 1 000 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat 500 000 kronor till garagebyggnader m. m.

För anskaffning av bilmateriel har styrelsen beräknat ett minimibehov av 10 500 000 kronor under budgetåret 1951/52, nämligen för anskaffning av 155 vägbussar, 35 lastbilar, 1 personbil, 1 personsläpvagn och 25 godssläpvagnar. Den 1 juli 1950 förfogade statens järnvägar för sin yrkesmässiga biltrafik över 1 288 vägbussar, 171 lastbilar, 12 personbilar, 16 personsläpvagnar och 349 godssläpvagnar, varav respektive 225, 48, 4, 0 och 24 våren 1952 bleve överåriga och för vilka ersättningsanskaffning normalt borde ske under budgetåret 1951/52.

Styrelsen har vidare meddelat, att verkställda beräkningar av medelsbehovet för förvärv av biltrafikföretag inom den närmaste tiden givit vid handen, att anslagsbeloppet ej kunde sättas lägre än 2 000 000 kronor för nästa budgetår.

Departementschefen har tillstyrkt 200 000 kronor till garagebyggnader m. m., 9 800 000 kronor till anskaffning av bilmateriel och 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Petrén m. fl.* (I: 22) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström m. fl.* (II: 33), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts under förevarande punkt gjorda hemställan om anslag till Förvärv av billinjer;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskantz* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av herr *Nolin m. fl.* (II: 351), i vilka hemställts, såvitt nu är ifråga, att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 2 000 000 kronor till Förvärv av billinjer, dels till Anskaffning av bilmateriel anvisa allenast 9 000 000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 33 och I: 252.

Utskottet. Med anledning av de i motionerna I: 22 och II: 33 samt I: 252 och II: 351 framförda yrkandena om avslag på Kungl. Maj:ts under förevarande rubrik gjorda framställning om fortsatt medelsanvisning till förvärv av bil-linjer får utskottet inledningsvis erinra om att motioner av enahanda innebörd väcktes jämväl föregående år. På av utskottet i dess utlåtande nr 9 anförda skäl ansåg sig dock riksdagen icke böra bifalla dessa motioner. Enligt utskottets mening ha sedan dess icke några nya omständigheter tillkommit, vilka nu kunde motivera ett annat ställningstagande från riksdagens sida.

Alltjämt gäller sålunda, att de här ifrågavarande förvärven i huvudsak avse mindre kompletteringar av statens järnvägars busslinjenät i syfte att rationalisera driften och bättre tillgodose den resande allmänhetens trafik-behov. Jämväl de i motionerna berörda ansökningarna om tillstånd för statens järnvägar att trafikera nya sträckor kunna betraktas som ett led i samma strävan att knyta samman redan trafikerade linjer till ett mera enhetligt system. Ofta är det här fråga om helt obetydliga linjeförlängningar; i detta sammanhang må nämnas, att den genomsnittliga längden av de väg-sträckor för vilka trafik tillstånd erhållits på grundval av 1949 års kon-cessionsansökningar och vilka nu praktiskt taget samtliga trafikeras, uppgår till allenast 15 km. I anslutning härtill vill utskottet vidare framhålla, att av järnvägsstyrelsen till Kungl. Maj:t gjorda framställningar om såväl nya trafik tillstånd som förvärv av enskilda företag regelmässigt remitteras till vederbörande länsstyrelser, vilka inhämta yttranden från olika av frå-gan berörda parter. Såvitt utskottet av inhämtade upplysningar kunnat fin-na, torde ej heller vara att befara att den inköpspolitik som statens järnvä-gar bedriva på förevarande område skulle leda till någon monopolställning.

De medel som nu stå till järnvägsstyrelsens förfogande för detta ändamål beräknas vara helt disponerade vid innevarande budgetårs utgång. Därest styrelsen skall kunna fortsätta den här ifrågavarande verksamheten, erford-ras sålunda att ett särskilt anslag anvisas jämväl för nästa budgetår.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter anser sig utskottet böra av-styrka de i motionerna I: 22 och II: 33 samt I: 252 och II: 351 gjorda yrk-andena om avslag på Kungl. Maj:ts förevarande framställning. Utskottet kan ej heller biträda det i sistnämnda båda motioner framlagda förslaget om viss reducering av det anslagsbelopp som äskats för anskaffning av bil-materiel. I detta sammanhang torde böra beaktas, att någon nyanskaffning av motorfordon för statens järnvägars räkning praktiskt taget icke ägt rum under krigsåren, med påföljd att vagnparken nu i stor utsträckning är föråldrad och därigenom onödigt dyrbar ur drift- och underhållssynpunkt. Här föreligger sålunda ett behov av ersättningsanskaffningar, vilka icke utan bestämda olägenheter kunna skjutas ytterligare på framtiden. På grund av det nya kostnadsläge som inträtt skulle anslaget i själva verket ha behövt ökas med ytterligare 600 000 kronor för att möjliggöra inköp av samma omfattning som innevarande budgetår.

Då Kungl. Maj:ts framställning i övrigt icke givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Garagebyggnader m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 252 och II: 351, i vad de avse förevarande anslag, till *Anskaffning av bilmateriel* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 9 800 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 22 och II: 33 samt I: 252 och II: 351, sistnämnda båda motioner i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

19:o) *Inventarier m. m.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19, s. 71) och under erinran att för innevarande budgetår anvisats 8 000 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inventarier m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 5 400 000 kronor.

20:o) *Statens järnvägars dispositionsanslag.* Kungl. Maj:t har (punkt 20, s. 71 och 72) föreslagit riksdagen att såsom Statens järnvägars dispositionsanslag för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 14 000 000 kronor. Tillgängliga medel beräknas vara helt förbrukade den 30 juni 1951.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat 14 000 000 kronor, därav 4 000 000 kronor till fortsatt allmän upprustning av personallokaler och skyddsanordningar mot olycksfall i arbetet i enlighet med yrkesinspektionens för landtrafiken krav och önskemål samt 10 000 000 kronor till arbeten och anskaffningar i övrigt.

Departementschefen har biträtt järnvägsstyrelsens förslag att 14 miljoner kronor anvisas för ifrågavarande ändamål nästa budgetår. Därav borde, i likhet med vad gäller för innevarande budgetår, ett belopp av 4 miljoner kronor innehållas hos Kungl. Maj:t för att stå till förfogande för särskilda ändamål, i första hand till förstärkning av andra anslag, som kunde bli för hårt belastade, och i andra hand för utökning av de arbeten, som avsåges med dispositionsanslaget.

Utskottet tillstyrker att statens järnvägars dispositionsanslag för nästa budgetår anvisas med oförändrat belopp. Departementschefens förslag, att viss del av anslaget innehålles hos Kungl. Maj:t för att stå till förfogande för särskilda ändamål, föranleder ej heller någon erinran från utskottets sida. Med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen anfört rörande behovet av fortsatt allmän upprustning av personallokaler och skyddsanordningar mot olycksfall i arbetet förutsätter emellertid utskottet, att härför äskade medel helt få tagas i anspråk för avsett ändamål.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må såsom *Statens järnvägars dispositionsanslag* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

21:o) Kraftbalansens utveckling. I statsrådsprotokollet har (punkt 21, s. 73—81) lämnats en redogörelse för kraftbalansens utveckling.

Nederbörden har under budgetåret 1949/50 varit något större än normal. Under hösten 1949 rådande långvarig torka kompensades av ovanligt riklig nederbörd under vintern. Vattentillgången har i stort sett varit tillfredsställande. Trots att den utbyggda vattenkraften för närvarande får anses vara otillräcklig, har det därför varit möjligt att utan inskränkningar tillgodose kraftbehoven och även avsätta icke oväsentliga kraftbelopp till sekunda ändamål. Magasinsfyllnaden inför det nya budgetåret är god.

Belastningen räknad exklusive den överskottskraft, som avsatts till elektriska ångpannor, har för budgetåret 1949/50 ökat med 490 MkWh gentemot budgetåret 1948/49. På grund av den goda vattenkrafttillgången vid småkraftverken har belastningen även budgetåret 1949/50 legat under det värde, som skulle erhållits vid normala nederbördsförhållanden. Liksom föregående år har den tillgängliga vattenkraften kompletterats med relativt stora belopp ångkraft från Västeråsverket. Likaså ha stora kraftbelopp inköpts från samkörande företag, huvudsakligen för lagring i magasinerna och täckning av belastningen under högbelastningstid men även för vidareleverans till elektriska ångpannor.

I följande tabell anges den årliga ändringen av belastningen inom olika användningsområden från budgetåret 1948/49 till 1949/50. För jämförelse angivas även motsvarande siffror för medelökningen under femårsperioden 1944/45—1949/50 och under tioårsperioden 1939/40—1949/50.

Konsumtionsgrupp	Ökning (+) eller minskning (—) per år MkWh		
	1948/49— 1949/50	5-årsperioden 1944/45— 1949/50	10-årsperioden 1939/40— 1949/50
a. Allmän distribution	+ 203	+ 220	+ 192
b. Reservkraft	+ 58	+ 38	+ 29
c. Andelskraft	+ 12	— 7	+ 17
d. SJ exkl. malmbanan	+ 56	+ 54	+ 50
e. Malmbanan och malmfälten	+ 6	— 2	+ 0
f. Trä- och pappersindustri	+ 55	+ 68	+ 23
Säger	+ 390	+ 371	+ 311
g. Elektrokemisk industri	+ 100	+ 38	+ 50
Summa	+ 490	+ 409	+ 361

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 20 september 1950 erinrat, att i centrala driftledningens regi under de två senaste åren utförts ingående undersökningar av kraftbehovet i landet. Sålunda visade 1948 års undersökning, som syftade till att ge en prognos för den maximala belastningsstegringen, en genomsnittlig årlig ökning från år 1946 till år 1952 med cirka 1 200 MkWh. Den år 1949 företagna undersökningen avsåg däremot den sannolika belastningsstegringen och visade en ökning från 1949 års förbrukning med cirka 1 000 MkWh per år fram till år 1952. Den verkliga belastningstillväxten hittills ligger något över sistnämnda värde. Det förefölle styrelsen lämpligast att räkna med en stegring av kraftförbrukningen med 1 000 MkWh per år vid oförändrat konjunkturläge.

Enligt utförda undersökningar faller, fortsätter styrelsen, på statens vattenfallsverk cirka 50 % av hela landets belastningsökning, vilket för statsblocket innebär en antaglig tillväxt av kraftavsättningen med 500 MkWh per år under den första delen av 1950-talet eller samma stegring, som lades till grund för bedömningen i 1949 års petitaskrivelse. I denna framhölls, att en ny vattenkraftstation erfordras senast år 1955 för att icke kraftbrist skall uppstå under torrårsförhållanden. Styrelsen föreslog därför principbeslut om att nästa stora vattenkraftutbyggnad skulle avse Liggaforsen i Lule älv. En förutsättning var emellertid, att Bergeforsens kraftstation skulle bli helt utbyggd under belastningsåret 1954/55, varigenom vid den antagna utvecklingen kraftförsörjningen skulle vara tryggad vid nämnda tid. Ett sådant färdigställande av Bergeforsanläggningen hade nu visat sig ogenomförbart på grund av försening vid utbyggnadens behandling i vattendomstolen. Minst ett års försening beräknades för Bergeforsstationen, då möjlighet att bedriva arbetena nämnvärt snabbare än som från början avsetts icke föreläge.

Styrelsen sammanfattar sina beräkningar på följande sätt:

Förseningen av Bergeforsen, som innebär att stationen icke kan tagas i drift förrän tidigast under år 1955, nödvändiggör, att en annan kraftstation

färdigställes till år 1954. Det är enligt styrelsen möjligt att få Liggastationen färdig till nämnda år — om än med betydande svårigheter — ifall arbetena igångsätts under innevarande budgetår i en efter avvecklingen av Harsprångsarbetena lämpligt avpassad takt och under förutsättning, att tillräckligt snabba leveranser av stationens turbiner, generatorer och transformatorer kunna åstadkommas, eventuellt med utnyttjande av den avlastning för leverantörerna, som uppskovet med motsvarande Bergeforsmaskiner medför. Om Bergeforsstationen färdigställes under år 1955, blir resultatet endast en omkastning i tiden av krafttillskotten från denna anläggning och från Liggautbyggnaden. Under belastningsåret 1955/56 kommer den produktionsförmåga att stå till förfogande, som är behövlig, ifall belastningen i genomsnitt stiger med det i 1949 års prognos framkomna värdet.

Om belastningen inom statsblocket stiger med högst 500 MkWh per år och det nuvarande utbyggnadsprogrammet kan fullföljas planenligt, kommer enligt styrelsen underbyggnaden att vara upphävd omkring år 1952 och två år senare torde den bland annat med hänsyn till vattenkraftproduktionens nedgång under torrår önskvärda marginalen mellan utbyggd vattenkraft och belastning ha uppnåtts. De fortsatta utbyggnaderna äro avsedda att hålla jämna steg med belastningsutvecklingen, så att marginalen bibehålles oförändrad. Skulle belastningsökningen bli större, t. ex. följa 1948 års maximiprognos med 600 MkWh årlig ökning inom statsblocket, uppnås balans först år 1953 och den önskvärda marginalen kan icke helt åstadkommas med nuvarande utbyggnadsprogram.

Kortsett från Bergeforsen böra, anför styrelsen vidare, pågående kraftstations- och regleringsarbeten fullföljas programenligt, och Liggautbyggnaden bör igångsättas på förut angivet sätt. Därutöver ifrågasätter styrelsen icke påbörjande av vare sig någon ytterligare vattenkraftstation eller något nytt ångkraftverk under budgetåret 1951/52.

En viss underutbyggnad med risk för kraftbrist under torrår kommer, fortsätter styrelsen, trots de forcerade utbyggnaderna att kvarstå till år 1952. För vintern 1950/51 äro utsikterna dock relativt gynnsamma tack vare den gångna vinterns och vårens rikliga nederbörd, som så gott som fullständigt fyllt befintliga sjömagasin. Otillräcklig maskinkapacitet gör dock, att effektsvårigheter kunna uppträda.

På grundval av dessa överväganden har vattenfallsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår samt å riksstaten för nästa budgetår. En sammanställning av de för budgetåren 1949/50 och 1950/51 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för budgetåret 1951/52 äskade anslagen under statens vattenfallsverks fond visar följande siffror.

	1949/50	1950/51	1951/52
	tusental kronor		
Vatten- och ångkraftverk samt regleringsarbeten i egen regi.....	74 500	76 900	65 100

Distributionsanläggningar.....	75 000	62 500	62 000
		+ 12 000 ¹	
Övrigt	7 600	—	7 000
	Summa 157 100	151 400	134 100

I dessa belopp ha ej inräknats dels ett anslag å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår till lagringsanordning, dels ock anslagssummor för kraftöverföring Norge—Danmark.

Vid senaste budgetårsskiftet voro, meddelar styrelsen, anslagsreservationerna vid statens vattenfallsverk sammanlagt 35,9 miljoner kronor. Härifrån bortgår dock anslagsrester för ett nionde maskinaggregat i Porjus kraftstation och tillskott vid bildande av aktiebolaget Umeforsen, vilka icke behövas och till vilka dispositionsrätten upphörde den 1 juli 1950, så att återstående reservationsbelopp var 35,4 miljoner kronor. Härav utgjorde, om temporärt använda belopp anses återförda till dispositionsanslaget, 9,4 miljoner kronor summan av de delar av inköps- och dispositionsanslagen, som ännu icke tagits i anspråk enligt beslut av Kungl. Maj:t respektive vattenfallsstyrelsen. I övrigt äro behållningarna framför allt orsakade av försenade maskinleveranser och oväntade dröjsmål med domstolsutslag beträffande såväl kraftstationer som regleringsföretag. Enligt nu utförda beräkningar uppgå reservationerna vid nästa budgetårsskifte till sammanlagt omkring 20 miljoner kronor. Vattenfallsstyrelsens totala investering under budgetåret 1950/51 skulle sålunda, de på tilläggsstat begärda anslagen medräknade men exklusive investering för kraftöverföring Norge—Danmark, bli (35,4 + 151,4 — 20,0) 166,8 miljoner kronor.

Över vattenfallsstyrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* samt *statens handels- och industrikommission* (s. 77 och 79).

Departementschefen har anført följande.

Vattenfallsstyrelsens av statsmakterna godkända program för utbyggnad av kraftproduktionen under de närmaste åren omfattade, då styrelsens petita år 1950 behandlades av riksdagen, fullföljande av kraftstationsbyggnaderna vid Hölleforsen, Harsprånget, Kilforsen och Bergforsen, deltagande i utbyggnaden av kraftstationen vid Jösseforsen, utvidgning av Stadsforsens kraftstation och Västerås ångkraftstation samt fortsatta sjöregleringar inom Dalälvens, Indalsälvens och Ångermanälvens flodområden. Härtill anslöt sig en plan för utbyggnad av kraftdistributionen. Därjämte hade frågan om anläggning av en ny kraftstation vid Liggaforsen i Lule älv strax söder om Harsprånget underställts riksdagen.

Vattenfallsstyrelsen har hösten 1950 anmält, att det egentliga påbörjandet av arbetena å kraftstationen vid Bergforsen kommer att uppskjutas minst ett år på grund av dröjsmål med domstolsbehandlingen. Styrelsen har därför föreslagit, att arbetena å kraftstationen vid Liggaforsen igångsättas under innevarande budgetår och att denna kraftstation färdigställas under år 1954 i stället för — såsom tidigare avsetts — kraftstationen vid Bergforsen. Genom beslut den 3 november 1950 har Kungl. Maj:t bemyndigat vattenfallsstyrelsen att för avsett ändamål taga i anspråk det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 2,5 miljoner kronor till kraftstationen vid Liggaforsen.

Såsom framgår av det i det föregående redovisade diagrammet över kraftförbrukning och krafttillgång åren 1928—1954 beräknas kraftstationerna vid Hölleforsen och Harsprånget bliva helt utbyggda under 1952. Vidare beräknas kraftstationen vid Kilforsen kunna tagas i drift under 1953—54 och kraftstationen vid Ligga under 1954. För hela landet skulle kraftförbrukningen vid en årlig belastningsstegring av 1 000 MkWh kunna tillgodoses under 1952 och under 1954 skulle en torrårsreserv ha erhållits under förutsättning att jämväl den icke statliga kraftindustriens utbyggnadsprogram fullföljes.

Den bild av vår kraftförsörjning under de närmaste åren, som nu börjar framträda, ter sig sålunda jämförelsevis gynnsam. Såvitt nu kan bedömas skulle, om icke förutsättningarna väsentligt förändras, kraftbristen få anses vara hävd såvida icke ett exceptionellt torrår skulle inträffa. För första gången på flera år har vattenfallsstyrelsen avstått från att begära beslut om anläggning av någon ytterligare kraftstation och det redan beslutade utbyggnadsprogrammet förutsattes nästa budgetår komma att kräva mindre kapitalutgifter än under innevarande budgetår. Investeringsutgifterna skulle sålunda komma att minska från 165 miljoner kronor budgetåret 1950/51 till 140 miljoner kronor budgetåret 1951/52.

Jag vill för egen del tillstyrka, att de anslag, vattenfallsstyrelsen äskat för fullföljande av sitt utbyggnadsprogram anvisas. I enlighet härmed böra å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår anvisas 6 miljoner kronor till fortsatta arbeten å kraftstationen vid Harsprånget och ytterligare 6 miljoner kronor till påbörjande av arbetena å kraftstationen vid Liggaforseen.

Vidare böra i enlighet med vattenfallsstyrelsens förslag för nästa budgetår anvisas 0,5 miljon kronor till fortsatt utbyggnad av kraftstationen vid Jösseforsen, 2,5 miljoner kronor till ny ångpanna i Västerås ångkraftstation, 2,3 miljoner kronor till utbyggnad av Västerås ångkraftstation, 3 miljoner kronor till kraftstation vid Hölleforsen, där det andra maskinaggregatet tagits i drift i juli 1950, samt 2,8 miljoner kronor till ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation. Ytterligare tillstyrker jag för nästa budgetår en medelsanvisning av 23 miljoner kronor till kraftstationen vid Kilforsen, 8 miljoner kronor för de planerligt pågående arbetena å kraftstationen vid Harsprånget samt 16 miljoner kronor till den år 1950 beslutade kraftstationen vid Liggaforseen. Till fortsatta regleringsåtgärder i Indalsälvens och Ångermanälvens flodområden böra för nästa budgetår anvisas 0,5 respektive 8,5 miljoner kronor samt till åtgärder och ersättningar för flottning och fiske i Lule älv 1,0 miljon kronor. Jag hemställer i det följande att dessa belopp anvisas.

Jag har icke något att erinra mot styrelsens förslag att 62 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår till den utbyggnad av distributionsnätet, som erfordras i anledning av kraftverksutbyggnaderna och den fortgående elektrifieringen i landet. Under punkten 24 gör jag hemställan om anvisande av nämnda belopp.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att riksdagen, med bifall till vad utskottet i sitt utlåtande nr 18 tillstyrkt, å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår under vattenfallsverkets fond anvisat ett investeringsanslag av 6 miljoner kronor till påbörjande av arbetena å kraftstationen vid Liggaforseen, om vars utbyggnad principbeslut fattades vid 1950 års riksdag. Såsom jämväl i förenämnda utlåtande framhållits, sammanhänger forceeringen av ifrågavarande arbeten med att den planerade anläggningen vid

Bergeforsen på grund av dröjsmål vid domstolsbehandlingen icke kan färdigställas inom avsedd tid, varför det visat sig nödvändigt att på angivet sätt skapa förutsättningar för det beräknade krafttillskott år 1954 som eljest skulle komma att utebliva.

Den omkastning av de ursprungliga planerna som sålunda blivit erforderlig innebär i stort icke någon förändring av det program för utbyggnad av den svenska vattenkraften genom vattenfallsstyrelsens försorg, vilket av statsmakterna tidigare godkänts. Därest jämväl övriga kraftproducenter förverkliga sina utbyggnadsplaner, kan följaktligen alltjämt räknas med att den nuvarande underutbyggnaden skall vara upphävd omkring år 1952 och att ett fåtal år senare en ur flera synpunkter önskvärd marginal mellan normalårsproduktion och belastning uppstår. I likhet med departementschefen är utskottet av den uppfattningen, att under nästa budgetår detta program bör fullföljas i den takt vattenfallsstyrelsen föreslagit. Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra tillstyrka att för berörda ändamål anvisas investeringsanslag å tillhoppa 130,1 miljoner kronor, varav för kraftstationer m. m. 58,1 miljoner kronor, för vissa regleringsföretag 10 miljoner kronor samt för distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten 62 miljoner kronor. Utskottet gör i det följande hemställan därom. Enligt av departementschefen godtagna beräkningar skulle vid en medelsanvisning av denna storleksordning den totala investeringsverksamheten nästa budgetår under vattenfallsverkets fond komma att uppgå till ett belopp av 140 miljoner kronor, varav 3 miljoner kronor avse vissa speciella, nu icke berörda utgiftsändamål. I detta sammanhang må slutligen erinras om att riksdagen, med bifall till vad utskottet i sitt förenämnda utlåtande tillstyrkt, å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår jämväl anvisat 6 miljoner kronor till fortsätta arbeten å kraftstationen vid Harsprånget.

Såsom närmare redovisats redan i 1950 års statsverksproposition grunda sig de föreliggande beräkningarna över kraftbalansens utveckling på det allmänna antagandet, att den genomsnittliga belastningsstegringen skall uppgå till ca 1 000 MkWh/år. Av nu tillgängliga sifferuppgifter framgår emellertid, att elkraftförbrukningen under sistförflutna kalenderår ökat med icke mindre än 60 procent utöver den nivå som förutsatts i den av centrala driftledningen uppgjorda prognosen. I vad mån denna oväntat höga belastningsstegring är en tillfällighet eller ej kan givetvis icke nu med någon större säkerhet bedömas. Uppenbarligen måste dock en tillväxt i kraftkonsumtionen av denna omfattning, därest den fortsätter, komma att i hög grad förändra det relativt gynnsamma läge på förevarande område man hittills haft anledning att räkna med, varigenom frågan om de särskilda åtgärder som kunna erfordras för kraftförsörjningens framtida tryggande aktualiseras. Utskottet förutsätter därför att vattenfallsstyrelsen, i vad på den ankommer, med uppmärksamhet följer den fortsatta utvecklingen och i god tid uppgör planer för den ytterligare utbyggnad av vattenkraften som må befinnas nödvändig.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,
att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till-
känna vad utskottet ovan anført.

22:o) Kraftstationer m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 22, s. 81—85) föresla-
git riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna kraftstationer
m. m. för budgetåret 1951/52 anvisa investeringsanslag å tillhopa
58 100 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsens investeringsprogram för kraftstationer m. m. upp-
tar för budgetåret 1951/52 följande företag.

	Beräknad kostnad	Tidigare anvisat	Åskade anslag 1951/52
t u s e n t a l k r o n o r			
Kraftstation vid Jösseforsen	4 900	4 400	500
Ny ångpanna i Västerås ångkraftstation ..	10 100	7 600	2 500
Utbyggnad av Västerås ångkraftstation ..	15 000	12 700 ¹	2 300
Kraftstation vid Hölleforsen	51 000	46 000	3 000
Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation	8 600	5 800	2 800
Kraftstation vid Kilforsen	106 000	51 000	23 000
Kraftstation vid Harsprånget	114 000	98 200 ²	8 000
		+ 6 000 ³	
Kraftstation vid Liggaforsen	64 000	2 500	16 000
		+ 6 000 ³	
		Summa kronor	58 100

Beträffande den närmare motiveringen för medelsäskandena hänvisas
till propositionen (s. 81—85).

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under föregående punkt
anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1951/52 anvisa följande
investeringsanslag, nämligen

- a) *Kraftstation vid Jösseforsen* 500 000 kronor,
- b) *Ny ångpanna i Västerås ångkraftsta-
tion* 2 500 000 kronor,
- c) *Utbyggnad av Västerås ångkraftsta-
tion* 2 300 000 kronor,
- d) *Kraftstation vid Hölleforsen* 3 000 000 kronor,

¹ Inklusivt 700 000 kronor ur dispositionsanslaget.

² » 400 000 » från äldre anslag.

³ Åskat på tilläggsstat för budgetåret 1950/51.

- e) *Ett tredje maskinaggregat i Stadsforsens kraftstation* 2 800 000 kronor,
 f) *Kraftstation vid Kilforsen* 23 000 000 kronor,
 g) *Kraftstation vid Harsprånget* 8 000 000 kronor,
 h) *Kraftstation vid Liggaforsen*..... 16 000 000 kronor.

23:o) **Regleringsföretag.** Kungl. Maj:t har (punkt 23, s. 85—87) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna regleringsföretag för budgetåret 1951/52 anvisa investeringsanslag å tillhopa 10 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov för nästa budgetår till regleringsåtgärder avser följande företag.

	Tidigare anvisat	Åskade anslag 1951/52
	tusental kronor	
Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	14 091 ¹	500
Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	44 000	8 500
Åtgärder och ersättningar för flottning och fiske i Lule älv	2 400 ²	1 000
	Summa kronor 10 000	

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens äskanden får utskottet hänvisa till propositionen (s. 86 och 87).

Departementschefen har tillstyrkt *vattenfallsstyrelsens* förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 21:o) får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde* 500 000 kronor,
 b) *Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde* 8 500 000 kronor,
 c) *Åtgärder och ersättningar för flottning och fiske i Lule älv* 1 000 000 kronor.

24:o) **Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 24, s. 87—89) föreslagit riksdagen att till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 62 000 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål ha för budgetåret 1950/51 anvisats 62 500 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen erinrar om att den totalt medgivna investeringen för

¹ Inklusive 530 000 kronor, som överförts från anslaget till kraftstation vid Midskogsforsen.

² Inklusive 1 400 000 kronor ur dispositionsanslaget.

distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk den 30 juni 1950 utgjorde 497 013 209 kronor. Ändringen under det senast förflutna budgetåret redovisas på följande sätt:

Investeringsrätt den 30 juni 1949	422 793 890
För budgetåret 1949/50 anvisat anslag, riksstat	60 000 000
För budgetåret 1949/50 anvisat anslag, tilläggsstat	12 000 000
Återstående del av anslag för budgetåret 1946/47	3 000 000
	Summa kronor 497 793 890

Avgår netto till följd av överflyttningar till och från andra verk, omföringar mellan anslag, försäljningar och nedskrivning mot värdeminskningsskonto	780 681
--	---------

Investeringsrätt den 30 juni 1950	kronor 497 013 209
---	--------------------

I anslutning härtill anför vattenfallsstyrelsen följande.

Av beloppet hade den 30 juni 1950 utnyttjats 495 045 571 kronor, varför ett överskott av 1 967 638 kronor förelåg. För budgetåret 1950/51 har riksdagen anvisat 62 500 000 kronor, varför under detta budgetår ett sammanlagt belopp av 64 467 638 kronor står till förfogande. Det angivna beloppet beräknas räcka för hithörande arbeten och anskaffningar under innevarande budgetår. För budgetåret 1951/52 beräknas det erforderliga medelstillskottet till 62 000 000 kronor, om vilket belopp styrelsen hemställt.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens förslag får utskottet hänvisa till propositionen (s. 88).

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 21:o) anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 62 000 000 kronor.

25:o) **Diverse anslag.** Kungl. Maj:t har (punkt 25, s. 89 och 90) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen till Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet 1 000 000 kronor och såsom Statens vattenfallsverks dispositionsanslag 3 000 000 kronor.

Under denna punkt ha sammanförts vissa anslagsfrågor av i huvudsak finansiell natur. Vattenfallsstyrelsens nu föreliggande medelsbehov avse följande ändamål.

	Kronor
Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet	1 000 000
Statens vattenfallsverks dispositionsanslag	3 000 000

Till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet ha senast för budgetåret 1949/50 anvisats 1 miljon kronor.

Den 1 oktober 1948 utgjorde den odisponerade delen av anslaget 1 614 009 kronor. Av detta belopp ha tagits i anspråk 696 000 kronor för förvärv av aktier i Vilhelmina elektriska kraftaktiebolag. Till anslaget ha återgått 25 000 kronor som låneåterbetalning från Gottne-Yttersels elektriska aktiebolag. Det sammanlagda disponibla beloppet den 20 september 1950 utgör 1 943 009 kronor.

För den närmaste tiden väntas ytterligare rätt betydande förvärv bli aktuella, varför vattenfallsstyrelsen anser ett anslagstillskott av 1 miljon kronor önskvärt för budgetåret 1951/52.

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Manner-skantz* och *Lundgren* (I: 184) och den andra inom andra kammaren av herr *Nolin m. fl.* (II: 268), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag i vad avser investeringsanslaget å 1 000 000 kronor för förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen I: 184.

Utskottet. Under förevarande rubrik har Kungl. Maj:t, med godtagande av vattenfallsstyrelsens beräkningar, bl. a. föreslagit riksdagen att till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet anvisa ett investeringsanslag av 1 miljon kronor. I motionerna I: 184 och II: 268 har emellertid yrkats avslag på Kungl. Maj:ts förevarande framställning. Motionärerna ifrågasätta sålunda lämpligheten av att staten söker förvärva alla privata företag på förevarande område och anse dessutom att med hänsyn till storleken av utestående reservationer något behov av ytterligare anslag för berörda ändamål icke föreligger.

Enligt vad utskottet under hand inhämtat kan det sammanlagda värdet av anläggningar för detaljdistribution av elektrisk kraft på den svenska landsbygden uppskattas till, lågt räknat, ca 600 miljoner kronor. Mot bakgrunden härav ter sig det nu aktuella anslagsäskandet synnerligen blygsamt; ett bifall därtill kan ingalunda anses motivera några farhågor för att vattenfallsstyrelsen inom detta speciella verksamhetsområde skulle söka förskaffa sig någon monopolställning. I vissa fall synes det dock — icke minst ur kraftkonsumenternas synpunkt — önskvärt att staten förvärvar distributionsföretag, vilka sakna förutsättningar att fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. Såvitt utskottet kunnat finna har också vattenfallsstyrelsen hittills begränsat sina inköp till företag av nu antydd karaktär. Någon ändring på denna punkt torde icke vara avsedd. I detta samman-

hang må även erinras om att 1943 års elkraftutredning nyligen understrukit angelägenheten av att utvecklingen mot mera rationella driftformer på förevarande område påskyndas.

Vad anslagsbehovet därefter beträffar uppgingo, såsom motionärerna framhålla, de per den 20 september 1950 disponibla medlen till i runt tal 1 943 000 kronor. Sedan dess ha emellertid härav 400 000 kronor tagits i anspråk, varför f. n. skulle finnas tillgängligt ett belopp av 1 543 000 kronor. Vidare har enligt vad utskottet erfarit beslut fattats om förvärv av visst företag till en kostnad av ca 175 000 kronor, varjämte torde bliva erforderligt att under innevarande budgetår disponera ytterligare 250 000 kronor såsom lån till ett vattenfallsstyrelsen tillhörigt distributionsbolag. Därtill kommer slutligen att planer föreligga på inköp av vissa andra företag. Därest dessa planer kunna fullföljas, komma utgifterna för nu berörda ändamål att öka med ytterligare ca 2 miljoner kronor. Sammanlagt skulle sålunda medelsbehovet fram till utgången av nästa budgetår uppgå till drygt 2,4 miljoner kronor, vilket nödvändiggör en anslagsförstärkning med 1 miljon kronor.

Av ovan anförda skäl anser sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till motionärernas yrkande.

Då Kungl. Maj:ts förslag i övrigt icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande, får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 184 och II: 268 till *Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor;

II. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag såsom *Statens vattenfallsverks dispositionsanslag* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Luftfartsfonden.

26:o) Luftfartens markorganisation. Kungl. Maj:t har (punkt 26, s. 91—101) föreslagit riksdagen att till luftfartens markorganisation för budgetåret 1951/52 anvisa investeringsanslag å tillhopa 402 000 kronor.

Under förevarande rubrik ha för innevarande budgetår anvisats 1 200 000 kronor till flygfältsbyggen, 400 000 kronor till radiofyrrar och 400 000 kronor såsom luftfartsverkets dispositionsanslag.

Vid utgången av budgetåret 1949/50 förelåg å tidigare anvisade anslag en behållning av i runt tal 24,3 miljoner kronor. Den 1 juli 1950 fanns sålunda ett sammanlagt belopp av omkring 26,3 miljoner kronor tillgängligt för på-

gående och nya arbeten m. m. Investeringsutgifterna för luftfartens markorganisation stannade under budgetåret 1949/50 vid i runt tal 6,6 miljoner kronor.

Luftfartsstyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag å tillhopa 3 400 100 kronor, därav 3 000 000 kronor till flygfältsbyggen — 1 500 000 kronor skulle avse igångsättande av utbyggnadsarbeten å Bulltofta flygplats — ett formellt belopp av 100 kronor till fordon, maskiner och redskap samt 400 000 kronor såsom luftfartsverkets dispositionsanslag. Styrelsen har vidare underställt statsmakterna för godkännande två mellan styrelsen och Malmö stad träffade avtal angående utbyggnaden av nämnda flygplats och angående visst markbyte. Avtalen ha såsom bihang fogats till propositionen (s. 119—124). Enligt det förra avtalet skall staten å flygplatsen låta anlägga en 1 800 m lång permanentbelagd bana med tillhörande stråk. Banan skall till en längd av 1 400 m vara färdigställd inom tre år, sedan arbetena påbörjats, och i sin helhet senast fem år efter påbörjandet. Arbetena skola igångsättas senast under 1951. Vid en banlängd av 1 400 m kunna Scandia-flygplan med full last och vid en banlängd av 1 800 m DC-6-flygplan starta och landa å flygplatsen. Det åligger Malmö stad att förvärva och utan ersättning upplåta erforderlig mark för utbyggnaden samt att bidra till utbyggnadskostnaderna med kontant 1 miljon kronor. Därjämte ankommer det på staden att bl. a. genomföra ändring av en lågreservoar för råvatten å flygplatsen samt att verka för att vissa höjdbegränsningsbestämmelser iakttagas vid utarbetande av stadsplaner för området vid flygplatsen. Kostnaderna för utbyggnadsarbetena ha vid 1949 års prisläge beräknats till 5,3 miljoner kronor. Därtill komma emellertid ca 700 000 kronor för dränerings- och andra arbeten å det nuvarande flygfältet samt vissa kostnader för radio- och belysningsanläggningar. — Enligt markbytesavtalet skola lika stora arealer bytas mellan parterna. — Avtalen ha godkänts av Malmö stadsfullmäktige den 20 december 1950.

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens förevarande förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 91—99).

Yttranden över luftfartsstyrelsens framställning ha avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *statens handels- och industrikommission* samt *Aktiebolaget Aerotransport* (s. 99).

Departementschefen har till en början anfört följande.

Investeringsutgifterna under luftfartsfonden budgetåret 1949/50, vilka jämlikt Kungl. Maj:ts beslut maximerats till 9 miljoner kronor, uppgingo till ca 6,9 miljoner kronor. För innevarande och nästa budgetår ha motsvarande utgifter beräknats till högst 7 miljoner kronor för budgetår. Investeringarna i luftfartens markorganisation beräknas sålunda kunna hållas vid en någorlunda konstant nivå under den närmaste framtiden. I likhet med tidigare torde förefintliga reservationer å investeringsanslagen under luftfartsfonden, om och i den mån de ursprungliga anslagsändamålen icke äro aktuella, få, efter prövning av Kungl. Maj:t från fall till fall, användas till nya arbeten eller anskaffningar. Det förutsättes emellertid, att den angivna maximiramen för investeringsutgifterna under nästa budgetår ej överskrides utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t.

Beträffande Bromma flygplats har luftfartsstyrelsen framhållit, att det är ofrånkomligt att förr eller senare genomgripande förstärka flygplatsens huvudbana. Arbetena härmed ha beräknats kosta ca 1,5 miljon kronor. Erforderliga medel för detta ändamål torde, såsom luftfartsstyrelsen föreslagit, vid behov få ställas till förfogande av den behållning, som finnes å anslaget till Flygfältsbyggen.

Beträffande luftfartsstyrelsens anslagsäskande å 1,5 miljon kronor till påbörjande av den andra byggnadsetappen i utbyggnaden av Torslanda flygplats har departementschefen förklarat sig intet ha att erinra mot att utbyggnadsföretaget fortsättes. Erforderligt belopp för fortsatta arbeten under nästa budgetår kunde dock ställas till förfogande genom att för ändamålet taga i anspråk vissa för storflygplatsen vid Halmsjön avsedda medel å anslaget till Flygfältsbyggen.

Angående frågan om utbyggnaden av Bulltofta flygplats anför departementschefen följande.

Efter att ha övervägt på denna utbyggnadsfråga inverkan omständigheter och sedan Kungl. Maj:t, på min föredragning, den 1 december 1950 beslutat fastställa vissa stadsplaner för det område, inom vilket flygplatsen är belägen, anser jag mig böra förorda att utbyggnaden kommer till stånd. Jag hemställer i det följande, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna föreliggande förslag till avtal. För nästa budgetår erfordrerligt belopp av 1,5 miljon kronor för igångsättning av utbyggnadsarbetena torde kunna ställas till förfogande av förefintlig behållning å anslaget till Flygfältsbyggen.

I fråga om luftfartsstyrelsens framställning i övrigt har departementschefen anfört följande.

Därest inom luftfartsstyrelsen pågående utredning angående möjligheten att anordna vissa ytterligare expeditionsutrymmen i stationsbyggnaden å Bromma flygplats leder till positivt resultat, torde kostnaden härför få bestridas av föreliggande behållning å anslaget till Byggnader.

Mot luftfartsstyrelsens förslag till uppdelning av anslaget till Radiofyrrar har jag icke något att erinra. Det till upptagande under luftfartsfonden föreslagna nya anslaget bör betecknas Teleutrustning m. m. och för nästa budgetår anvisas med ett formellt belopp av 1 000 kronor. Jag har tidigare i dag under telegrafverkets fond förordat, att det för nästa budgetår föreslagna nya anslaget till Radioanläggningar för luftfarten upptages å riksstaten. Luftfartsstyrelsen bör, efter samråd med telegrafstyrelsen och riksräkenskapsverket, inkomma med förslag till erforderliga bokföringsåtgärder och överföring till det nya anslaget till Teleutrustning m. m. av viss del av den 30 juni 1951 förefintlig behållning å anslaget till Radiofyrrar.

Såsom luftfartsstyrelsen föreslagit torde kostnaderna för vissa nya arbeten under anslaget till Belysningsanläggningar kunna bestridas från förefintlig behållning å detta anslag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter framställning av styrelsen, meddela beslut härom.

Luftfartsstyrelsen har vidare förordat, att anslaget till Fordon, maskiner och redskap för nästa budgetår anvisas med ett formellt belopp. Jag biträder styrelsens förslag. Det formella beloppet torde böra anvisas med 1 000 kronor.

Slutligen har luftfartsstyrelsen för nästa budgetår äskat 400 000 kronor såsom Luftfartsverkets dispositionsanslag samt föreslagit, att medel för

detta ändamål i fortsättningen anvisas under denna rubrik. Jag biträder styrelsens förslag.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle för nästa budgetår anvisas sammanlagt ca 0,4 miljon kronor under luftfartsfonden.

Utskottet. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skola investeringsutgifterna under luftfartsfonden budgetåret 1951/52 hållas inom samma ram som fastställts för innevarande budgetår eller högst 7 miljoner kronor. Med hänsyn till förefintliga reservationer anses dock medelsanvisningen kunna begränsas till 400 000 kronor såsom förstärkning av dispositionsanslaget, varjämte vissa formella anslagsbelopp äskats. I enlighet härmed har bl. a. förutsatts, att den fortsatta utbyggnaden av Torslanda flygplats skall finansieras genom ianspråktagande av vissa för storflygplatsen vid Halm-sjön avsedda medel å anslaget till flygfältsbyggen. Vidare har anmälts, att med Malmö stad träffats preliminära avtal angående utbyggnaden av Bulltofta flygplats m. m., om vilkas godkännande nu hemställs. För igångsättning av här ifrågavarande utbyggnadsarbeten, vilka kostnadsberäknats till sammanlagt 5,3 miljoner kronor vid 1949 års prisläge, avses ett belopp av 1,5 miljon kronor komma att disponeras av behållningen å sistberörda anslag.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må

I. för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Teleutrustning m. m.</i>	1 000 kronor,
b) <i>Fordon, maskiner och redskap.</i>	1 000 kronor,
c) <i>Luftfartsverkets dispositionsanslag</i> . . .	400 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna vid statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1951 fogade förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Malmö stad angående utvidgning av Bulltofta flygplats och angående visst markbyte.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

27:o) Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Kungl. Maj:t har (punkt 36, s. 114—118) föreslagit riksdagen att till väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för budgetåret 1951/52 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 27 600 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag ävensom de för innevarande budgetår för hithörande ändamål anvisade anslagen framgå av följande sammanställning.

	1950/51	1951/52
Garage- och förrådsbyggnader m. m.	—	2 000 000
Maskincentralförråd:		
Motorfordon	6 200 000	7 000 000
Vägmaskiner m. m.	9 800 000	13 300 000
Flytande materiel	1 300 000	1 300 000
Effektförråd	—	3 000 000
Beredskapslagring av flytande drivmedel	—	—
Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsan- slag	1 000 000	1 000 000
	Summa kronor 18 300 000	27 600 000

Vid utgången av budgetåret 1949/50 förelåg å tidigare anvisade anslag exklusive till grustag m. m., effektförråd och för beredskapslagring en behållning av ca 7,6 miljoner kronor. Den 1 juli 1950 fanns sålunda ett sammanlagt belopp av ca 26,0 miljoner kronor tillgängligt. Investeringsutgifterna för förrådsfonden stannade under budgetåret 1949/50 vid i runt tal 19,6 miljoner kronor exklusive grustag m. m., effektförråd och beredskapslagring.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag å sammanlagt 29 600 000 kronor. Därjämte har styrelsen hemställt om beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetår 1953/54 intill ett belopp av 10 000 000 kronor.

Beträffande den närmare motiveringen till styrelsens förslag får utskottet hänvisa till propositionen (s. 115 och 116).

Departementschefen har anfört följande.

Investeringarna för de ändamål, som redovisas under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond, äro nära förbundna med de arbeten, som utföras å landets vägnät. Under senare år har den eftersläpning i vägbyggande och vägunderhåll, som inträdde under det senaste världskriget och under efterkrigstiden, efter hand kunnat minskas. En förutsättning härför har varit, att väg- och vattenbyggnadsverket haft till förfogande en tillfredsställande förråds- och garageorganisation samt en tillräckligt omfattande maskinpark, i första hand vägmaskiner och fordon.

Den vid ingången av budgetåret 1950/51 förefintliga behållningen å anslaget till *Garage- och förrådsbyggnader m. m.* uppgick till ca 4,9 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen räknar med att denna behållning skall förbrukas under innevarande budgetår och har för nästa budgetår äskat ett anslag av 4 miljoner kronor för dessa byggnadsändamål. Det torde emellertid icke bli möjligt att bygga garage- och förrådsbyggnader i den utsträckning styrelsen räknat med. Jag anser mig därför böra förorda att anslaget för nästa budgetår anvisas med endast 2 miljoner kronor.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för nästa budgetår under maskincentralförrådet äskat sammanlagt 21,6 miljoner kronor, varav 7 miljoner kronor till motorfordon, 13,3 miljoner kronor till vägmaskiner m. m. och 1,3 miljon kronor till flytande materiel.

Vad angår anslaget till *motorfordon* vill jag erinra om att en behållning av ca 2 miljoner kronor fanns å anslaget den 30 juni 1950, beroende på inträdda leveransförseningar. För innevarande budgetår har anvisats ett an-

slag av 6,2 miljoner kronor till förvärv av motorfordon. Medelsförbrukningen å anslaget utgjorde budgetåren 1948/49 och 1949/50 ca 10,5 respektive 5,4 miljoner kronor. För innevarande och nästa budgetår räknar styrelsen med att 8,2 respektive 7,0 miljoner kronor skola förbrukas för detta ändamål. Under närmast därefter följande budgetår beräknas realförbrukningen å anslaget stanna vid ca 7,5 miljoner kronor. En stabilisering av medelsförbrukningen skulle därmed ha inträtt, därest icke särskilda förhållanden inträffa.

För nästa budgetår har styrelsen till motorfordon äskat 7 miljoner kronor. Detta belopp avses huvudsakligen för ersättning av slopmässiga eller hårt förslitna fordon, nämligen 190 lastbilar, 110 personbilar och 50 paketbilar. Därjämte skola 25 paketbilar nyanskaffas. Av det äskade beloppet belöpa 5,5 miljoner kronor på inköp av lastbilar. Jag tillstyrker styrelsens förslag att 7 miljoner kronor anvisas för nästa budgetår till förvärv av motorfordon.

Å anslaget till *vägmaskiner m. m.* förelåg vid utgången av budgetåret 1949/50 icke någon reservation. För innevarande budgetår har anslaget anvisats med 9,8 miljoner kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har för nästa budgetår till detta ändamål äskat 13,3 miljoner kronor. Beloppet avses att användas i huvudsak för ersättningsanskaffning. Styrelsen har för avsikt att i första hand inköpa väghyvlar, krossverk och motorer men även visst antal traktorer och grävmaskiner m. m. Jag biträder styrelsens förslag till medelsanvisning för ändamålet.

Den å anslaget till *flytande materiel* den 30 juni 1950 förefintliga behållningen av ca 0,5 miljon kronor har uppkommit genom dröjsmål med leveranser av beställda färjor m. m. För innevarande budgetår har anslaget anvisats med 1,3 miljon kronor och styrelsen äskar för nästa budgetår samma belopp för detta ändamål. Jag tillstyrker styrelsens förslag.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i anslutning härtill hemställt om medgivande att ikläda sig *betalningsansvar* för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1953/54. I likhet med föregående år vill jag icke motsätta mig att ett dylikt medgivande lämnas. Bemyndigandet bör i enlighet med styrelsens förslag begränsas till samma belopp, som medgivits för innevarande budgetår, nämligen 10 miljoner kronor.

Under *effektförrådet* har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår äskat 3 miljoner kronor för lagerhållning av reservdelar till väg- och vattenbyggnadsverkets maskinpark. Sådan lagerhållning har tidigare förekommit i mycket begränsad utsträckning. Allteftersom depåverkstädernas antal ökat, har dock behovet att hålla reservdelar i lager stigit. För närvarande äro verkets depåverkstäder 5 till antalet och serviceverkstäderna uppgå till ett antal av 300. Jag anser mig böra förorda den begärda medelsanvisningen för detta ändamål av 3 miljoner kronor.

Mot styrelsens förslag att väg- och vattenbyggnadsverkets *dispositionsanslag* för nästa budgetår anvisas med 1 miljon kronor har jag icke någon erinran.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mannerskant* (I: 183) och den andra inom andra kammaren av herrar *Edström* och *Hagberg* i Malmö (II: 260), har hemställts, att riksdagen måtte, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag såvitt avser anslag till garage- och förrädsbyggnader samt motorfordon, till nämnda ändamål anvisa 1 000 000 respektive 5 000 000 kronor.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen I: 183.

Utskottet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagsäskanden under förrådsfonden för nästa budgetår sluta på ett sammanlagt belopp av 29,6 miljoner kronor, varav 4 miljoner kronor avse garage- och förrådsbyggnader m. m. Departementschefen har dock icke ansett det vara möjligt att uppföra dylika byggnader i den av styrelsen avsedda omfattningen utan förordat, att för detta ändamål anvisas allenast 2 miljoner kronor. I övrigt har departementschefen funnit sig kunna godtaga väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkningar. I de båda likalydande motionerna I: 183 och II: 260 har emellertid påyrkats en ytterligare medelsbegränsning. Enligt motionärernas mening borde sålunda förenämnda anslag nedsättas till 1 miljon kronor och motorfordonsanslaget från 7 till 5 miljoner kronor. Motionärerna ha därvid särskilt hänvisat till föreliggande möjligheter till förhyrning av enskilda företag tillhöriga fordon.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att den rådande bristen på arbetskraft nödvändiggjort en ökad användning av maskiner inom vägväsendet, varav i sin tur följt ett starkt behov av garage- och förrådsbyggnader. På grund av byggnadsregleringen har emellertid detta behov icke kunnat tillgodoses i önskad utsträckning, och f. n. beräknas ett belopp av 7 miljoner kronor vara erforderligt för att avhjälpa de brister som härutinnan föreligga. En reduktion av det för nu berörda ändamål äskade anslaget skulle därför medföra, att återhämtningstakten på förevarande område ytterligare dämpades, vilket synes betänkligt icke minst med hänsyn till att genom en otillräcklig garagering materielförslitningen och därmed även underhållskostnaderna öka.

I anslutning härtill torde böra framhållas, att de medel som nu äskats under motorfordonsanslaget i huvudsak avse ersättningsanskaffningar. Mot bakgrunden av vad ovan anförts rörande bristen på manuell arbetskraft inom vägorganisationen och då väg- och vattenbyggnadsverkets fordonspark enligt inhämtade upplysningar i stor utsträckning är föråldrad, finner utskottet en sådan materielförnyelse väl motiverad. Jämförande undersökningar ha också visat, att den genomsnittliga kostnaden per biltimme i allmänhet är något lägre vid körningar med verkets egna bilar än vid körningar med lejda. Detta hindrar självfallet icke, att det kan vara fördelaktigt att utlämna vissa arbeten på entreprenad. Så sker redan nu i icke obetydlig omfattning.

Av anförda skäl anser sig utskottet böra avstyrka bifall till förenämnda motioner.

I övrigt ha Kungl. Maj:ts medelsäskanden under förevarande punkt icke givit utskottet anledning till särskilt uttalande. Utskottet biträder jämväl förslaget, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigas ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 10 miljoner kronor för anskaffning av viss materiel, avsedd att levereras först under budgetåret 1953/54.

Under åberopande härav hemställer utskottet,
att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 260, i vad de avse förevarande anslag, till *Garage- och förrådsbyggnader m. m.* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 260, i vad de avse förevarande anslag, till *Motorfordon* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1951/52 anvisa följande investeringsanslag, nämligen:

a) <i>Vägmaskiner m. m.</i>	13 300 000 kronor,
b) <i>Flytande materiel</i>	1 300 000 kronor,
c) <i>Effektförråd</i>	3 000 000 kronor,
d) <i>Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag</i>	1 000 000 kronor.

Stockholm den 9 mars 1951.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Gränebo, Iwar Anderson, Mannerskantz, Ohlon, Heiding, Eric Ericson, Sundelin, Rosenberg, Hesselbom, Lundqvist, Einar Persson och Edvin Thun; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmborg i Skövde, Bergström, Andersson i Malmö, Boman i Kieryd, Wallentheim, Svensson i Ljungskile, Rubbestad, Staxäng, Åkerström, Jansson i Kalix, Johansson i Mysinge, Svensson i Alingsås och Larsson i Stockholm;

dock att herr Kollberg deltagit i stället för herr Malmborg i Skövde vid behandlingen av punkterna 16:o)—18:o).

Reservationer:

1) vid *punkten 4:o*) (Postverkets diligenstrafik) av herrar *Mannerskantz* och *Staxäng*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 252 och II: 351, i vad de avse anslaget till förvärv av billinjer för postverkets räkning, och att därför

dels utskottets yttrande å s. 8 bort ha följande lydelse:

»Enligt vad utskottet under hand erfarit avses de till förvärv av billinjer äskade medlen i huvudsak användas för inköp av busstrafikföretag i mera avlägsna delar av vårt land. Utskottet anser emellertid att ett önskvärt vidmakthållande och förbättrande av sådana bygders postala förhållanden bör kunna ske på annat sätt än genom förvärv av enskilda billinjer. Särskilt i nuvarande statsfinansiella läge måste investeringar av detta slag, varigenom några nya förbindelser icke komma till stånd, anses vara mindre lämpliga. De postala förhållandena torde i många fall kunna förbättras på ett tillfredsställande och mera ekonomiskt sätt genom avtal om postbefordran med redan befintliga bussföretag, i den mån så icke tidigare skett. Av nu anförda skäl anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till det i motionerna I: 252 och II: 351 framställda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts förevarande medelsäskande. Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. med bifall till motionerna I: 252 och II: 351, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.»

2) vid *punkten 14:o*) (Byggnader och anläggningar) av herrar *Gränebo*, *Mannerskantz*, *Heiding*, *Lundqvist*, *Rubbestad* och *Johansson* i Mysinge, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 253 och II: 350 och att därför

dels den del i utskottets yttrande å s. 28 som börjar med »Under punkten» och slutar med »blir möjlig» bort ha följande lydelse:

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har departementschefen förutsatt, att omfattningen av statens järnvägars byggnads- och anläggningsverksamhet för nästa budgetår skall bliva i stort sett oförändrad. Med hänsyn till det betydande investeringsbehov som föreligger på detta område är utskottet dock av den uppfattningen, att den av departementschefen förordade medelsförbrukningsramen bör göras något vidare. Utskottet anser sig därför böra tillstyrka, att under förevarande rubrik anvisas anslag å sammanlagt 54,1 miljoner kronor, vilket i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning med 2 miljoner kronor. Såsom i det följande närmare kommer att beröras, skulle därigenom bliva möjligt att påbörja ombyggnaden till normalspår av blekingenätets järnvägar redan nu.»

dels den del i utskottets yttrande å s. 30 som börjar med »Vad därefter» och slutar med »sin lösning» bort ha följande lydelse:

»Vad den i de båda likalydande motionerna I: 253 och II: 350 berörda frågan om blekingenätets järnvägar beträffar vill utskottet erinra om att i såväl propositionen 1946: 235 som riksdagens därav föranledda skrivelse givits uttryck åt den uppfattningen, att en förbättring av dessa järnvägar vore angelägen, varför den föreslagna ombyggnaden till normalspår icke borde uppskjutas någon längre tid. Av främst arbetsmarknadspolitiska skäl ansågs dock företaget i fråga t. v. böra upptagas på den allmänna beredskapsstaten. Med bifall till vad utskottet i sitt utlåtande nr 177 anfört har sedermera 1950 års riksdag förordat, att 1946 års principbeslut i frågan gjordes till föremål för omprövning. Sedan Kungl. Maj:ts under hänvisning härtill uppdragit åt 1943 års järnvägskommitté att upprätta en preliminär plan för ombyggnad av staten tillhöriga smalspåriga järnvägar, har kommittén i underdånig skrivelse den 18 november 1950 bl. a. uttalat, att breddningen av blekingenätet borde uppföras å statens järnvägars ordinarie investeringsprogram med turordning i princip före övriga företag. Järnvägskommittén har vidare framhållit, att en reviderad räntabilitetskalkyl för nu ifrågavarande järnvägar kunde väntas bli va ej oväsentligt gynnsammare än den på sin tid framlagda.

Med hänsyn till vad i ärendet sålunda förevarit finner utskottet i likhet med motionärerna starka skäl tala för att påbörjandet av blekingenätets breddning icke längre bör uppskjutas. Utskottet förbiser ingalunda att denna ombyggnad, såsom järnvägskommittén påpekat, är ett omfattande projekt, som kräver stora förberedelsearbeten. Erinras må emellertid, att för detta ändamål å statens järnvägars driftkostnadsstater hittills upptagits ett sammanlagt belopp av drygt 1,5 miljon kronor. Det torde därför kunna förutsättas, att förberedelserna åtminstone fortskridit så långt att hinder icke behövde möta mot ett igångsättande av de egentliga ombyggnadsarbetena. Ur såväl teknisk som ekonomisk synpunkt torde det också vara mera rationellt, att för ifrågavarande företag ett lämpligt avvägt anslag upptages direkt å riksstaten än att medel i smärre poster anvisas från statens järnvägars driftkostnadsstat. Det vill vidare förefalla, som om de ännu icke avgjorda markfrågorna efter ett beslut av denna innebörd skulle lättare kunna lösas.

Utskottet tillstyrker sålunda motionärernas förslag, att till ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 2 miljoner kronor. Såsom ovan framhållits bör vid bifall härtill ramen för statens järnvägars investeringsutgifter vidgas i erforderlig mån. Då emellertid utskottet i det föregående tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, att kommunikationsverkens samlade kapitalinvesteringar för nästa budgetår skola fastställas till ett högsta belopp av 488 miljoner kronor, följer härav att den ovan förordade ökningen av medelsförbrukningen under statens järnvägars fond måste kompenseras genom motsvarande minskning på annat

håll. Såsom kommer att framgå av vad utskottet anför under punkten 27:o), är utskottet av den uppfattningen, att sådan balans bör ernås genom att väg- och vattenbyggnadsverkets motorfordonsanslag reduceras med 2 miljoner kronor.»

dels ock utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 253 och II: 350 till *Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.»

3) vid *punkten 16:o*) (Rullande materiel)

a) av herrar *Mannerskantz, Ohlon, Sundelin, Boman* i Kieryd, *Svensson* i Ljungskile, *Staxäng, Kollberg* och *Larsson* i Stockholm;

b) av herr *Lundqvist*;

4) vid *punkten 18:o*) (Biltrafik) av herrar *Mannerskantz, Ohlon, Sundelin, Skoglund* i Doverstorp, *Boman* i Kieryd, *Svensson* i Ljungskile, *Rubbestad, Staxäng, Kollberg* och *Larsson* i Stockholm, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 22 och II: 33 samt I: 252 och II: 351, sistnämnda båda motioner i vad de avse anslaget till förvärv av billinjer, och att därför

dels den del i utskottets yttrande å s. 38 som börjar med »Med anledning» och slutar med »innevarande budgetår» bort ha följande lydelse:

»Under huvudgruppen Biltrafik har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit att till förvärv av billinjer anvisas ett investeringsanslag av 2 miljoner kronor. I motionerna I: 22 och II: 33 samt I: 252 och II: 351 har emellertid yrkats avslag på ifrågavarande medelsäskande. Motionärerna ha därvid bl. a. hävdad, att statens järnvägars inköspolitik på förevarande område icke innebure någon egentlig förbättring av landets trafikförhållanden, varför investeringar av denna karaktär syntes betänkliga i rådande ekonomiska läge.

Till denna motionärernas uppfattning kan utskottet helt ansluta sig. Uppenbart är sålunda, att vid nuvarande investeringsbegränsning olika utgiftsändamål måste omsorgsfullt vägas mot varandra under beaktande av den samhälleliga effekt varje särskild investering kan komma att medföra. Inom kommunikationsväsendet bör därvid eftersträvas, att endast sådana förslag komma till utförande som skapa förutsättningar för en ökad trafik eller i övrigt tillgodose mera betydelsefulla behov. Utskottet kan icke finna, att detta är förhållandet med statens järnvägars här ifrågavarande verksamhet. Några nya trafikmedel ställas icke därigenom till allmänhetens förfogande. Det torde ej heller med framgång kunna göras gällande, att de

privata bussföretagen skulle åsidosätta kraven på en god trafikservice, så att av denna anledning ett statsförvärv av företagen i fråga vore önskvärd. Enligt utskottets mening borde det vara mera angeläget att riksstatsmedel investerades på sådana områden, inom vilka statens järnvägar äga naturliga arbetsuppgifter men där transportkapaciteten, exempelvis i fråga om godsbefordran på räls, alltså är otillräcklig.

Även ur andra synpunkter kunna bestämda invändningar göras mot fortsatt medelsanvisning till nu berörda ändamål. Utskottet vill härutinnan inskränka sig till att framhålla, att vid bedömandet av frågan om utvecklingstendensen på förevarande område hänsyn måste tagas ej enbart till storleken av de medel som järnvägsstyrelsen hittills disponerat för inköp av privata bussföretag och som uppgå till sammanlagt 22,5 miljoner kronor. Sålunda må erinras om att betydande belopp ställts till styrelsens förfogande för nyanskaffning av bussar till olika trafiklinjer som startats respektive av annan anledning kommit att bedrivas i statens järnvägars egen regi. Enligt inhämtade upplysningar kunna kostnaderna härför beräknas till i runt tal 31,3 miljoner kronor. Vidare ha statens järnvägar i samband med förstatligandet av enskilda järnvägar förvärvat åtskilliga busstrafikföretag, i bokföringen upptagna till ett värde av 11,1 miljoner kronor. I sistnämnda belopp har då icke medräknats värdet av det formellt fristående GDG Biltrafiks AB, som vid statens övertagande av bergslagsbanan åsattes ett bokföringsvärde av 11 miljoner kronor, varav 9,4 miljoner kronor uppskattningsvis angivits avse de direkta busslinjerna. Från förvärvsdagen intill sistförflutna kalenderårs utgång har dessutom detta bolag förvärvat busstrafikföretag för ett belopp av 2 860 000 kronor. Storleken av det kapital som statens järnvägar investerat i den här ifrågavarande trafikrörelsen uppgår sålunda till närmare 80 miljoner kronor, vilket innebär att en betydande del av landets samlade busslinjer redan nu befinner sig i statens järnvägars direkta eller indirekta ägo.

Av anförda skäl anser sig utskottet böra tillstyrka det i motionerna I: 22 och II: 33 samt I: 252 och II: 351 gjorda yrkandet om avslag på Kungl. Maj:ts förevarande framställning. Då å andra sidan behovet av förnyelse av den i statens järnvägars ägo redan befintliga motorfordonsparken torde vara styrkt, kan utskottet icke biträda det i sistnämnda båda motioner framförda förslaget om ytterligare reducering av anslaget till anskaffning av bilmateriel.»

dels ock utskottets hemställan under III. bort ha följande lydelse:

»III. med bifall till motionerna I: 22 och II: 33 samt I: 252 och II: 351, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av bil-linjer.

5) vid *punkten 25:o*) (Diverse anslag) av herr *Mannerskantz*, som ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 184 och II: 268 och att därför

dels den del i utskottets yttrande å s. 49 och 50 som börjar med »Enligt vad» och slutar med »motionärernas yrkande» bort ha följande lydelse:

»Såsom motionärerna framhålla uppgingo de per den 20 september 1950 disponibla medlen till i runt tal 1 943 000 kronor. Sedan dess ha enligt vad utskottet inhämtat härav 400 000 kronor tagits i anspråk. Vidare ha beslut fattats om förvärv av visst företag till en kostnad av 175 000 kronor, varjämte torde bliva erforderligt att under innevarande budgetår disponera ytterligare 250 000 kronor såsom lån till ett vattenfallsstyrelsen tillhörigt distributionsföretag. Även om dessa medelsdispositioner företagas, återstår en behållning till nästkommande budgetår på över 1 miljon kronor.

Utskottet anser det icke vara nödvändigt eller lämpligt, att medel anslås till ändamål som icke medföra nya distributionsanläggningar utan endast innebära ett överflyttande av vissa företag från enskild till allmän ägo. Icke minst i nuvarande finansiellt beträngda läge borde dessa medel kunna användas på ett mera produktivt sätt eller inbesparas. Med hänsyn härtill finner sig utskottet böra tillstyrka bifall till det i förenämnda motioner framställda yrkandet.»

dels ock utskottets hemställan under I. bort ha följande lydelse:

»I. att riksdagen må med bifall till motionerna I: 184 och II: 268 avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet.»

6) under punkten 27:o) (Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond) av herrar Grånebo, Mannerskantz, Heiding, Lundqvist, Rubbestad, Staxäng och Johansson i Mysinge, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 183 och II: 260 i vad de avse minskning av anslaget till motorfordon med 2 miljoner kronor och att därför

dels den del i utskottets yttrande å s. 56 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »förenämnda motioner» bort ha följande lydelse:

»Vad motionärerna i förevarande sammanhang anfört anser utskottet vara i hög grad beaktansvärt. Utskottet delar sålunda motionärernas uppfattning, att en begränsning av väg- och vattenbyggnadsverkets fordonspark bör eftersträvas genom att möjligheterna till förhyrning av privatägda motorfordon bättre utnyttjas. Utskottet finner så mycket större anledning att understryka detta uttalande som under hand inhämtade upplysningar ge vid handen, att relationen mellan arbeten, utförda å ena sidan i egen regi och å andra sidan på entreprenad, under senare år visat en tendens att förskjutats till de senares nackdel. Denna utveckling synes utskottet vara ur flera synpunkter mindre önskvärd.

Med hänsyn härtill anser sig utskottet böra tillstyrka motionärernas förslag, att motorfordonsanslaget för nästa budgetår reduceras med 2 miljoner kronor. Då en dylik nedsättning icke torde påverka föreliggande behov av garage- och förrådsbyggnader, bör å andra sidan enligt utskottets mening det av Kungl. Maj:t för detta ändamål äskade anslaget anvisas med oförändrat belopp.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 183 och II: 260, i vad de avse förevarande anslag, till *Motorfordon* för budgetåret 1951/52 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.»